

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ Α΄

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 4 Απριλίου 2022, με την εξής σύνθεση: .....

Για να αποφανθεί επί του προδικαστικού ερωτήματος, κατ' εφαρμογή του άρθρου 1 παρ. 2 του ν. 3900/2010, που υποβλήθηκε με την 8898/2021 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών σχετικά με την από 28 Δεκεμβρίου 2016 αγωγή:

των: 1. .... και 2. ...., οι οποίοι παρέστησαν με τον δικηγόρο Αλέξιο Μητρόπουλο (Α.Μ. 7780), που τον διόρισαν με πληρεξούσιο,

κατά του Ενιαίου Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης (Ε.Τ.Ε.Α.) και ήδη Ηλεκτρονικού Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-Ε.Φ.Κ.Α.), που εδρεύει στην Αθήνα (Αγ. Κωνσταντίνου 8), ο οποίος παρέστη με τη δικηγόρο .....

και κατά του παρεμβαίνοντος Ελληνικού Δημοσίου, νόμιμα εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παρέστη με τον ....., Νομικό Σύμβουλο του Κράτους.

Με την αγωγή αυτή οι ενάγοντες ζητούν να αναγνωρισθεί (όπως μετέτρεψαν το αίτημά τους από καταψηφιστικό σε αναγνωριστικό) η υποχρέωση του εναγόμενου Φορέα να τους καταβάλει τα αναφερόμενα σ' αυτήν ποσά ως αποζημίωση λόγω περικοπής από τις επικουρικές συντάξεις τους, μεταξύ άλλων, του επιδόματος αδειάς και του δώρου εορτών Χριστουγέννων έτους 2016.

Στη δίκη παρεμβαίνουν υπέρ των εναγόντων οι: Α) 1..... και λοιποί (σύνολο 14.087), οι οποίοι παρέστησαν με τον δικηγόρο ..... Εκ των παρεμβαίνόντων αυτών οι με αριθμούς 13.776 έως και 13.825 είχαν ασκήσει και προηγούμενη παρέμβαση, από την οποία παραιτήθηκαν με δήλωση που περιέλαβαν στην παρούσα παρέμβαση.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως του εισηγητή, Συμβούλου Νικολάου Σκαρβέλη.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε τον πληρεξούσιο των εναγόντων, ο οποίος, τοποθετούμενος επί του προδικαστικού ερωτήματος, ανέπτυξε και προφορικά τους προβαλλόμενους λόγους της αγωγής και ζήτησε να γίνει δεκτή, τους πληρεξουσίους των παρεμβαίνόντων, που παρέστησαν υπέρ των εναγόντων, οι οποίοι ζήτησαν να γίνουν δεκτές οι παρεμβάσεις, την πληρεξουσία του εναγόμενου Φορέα και τον αντιπρόσωπο του παρεμβαίνοντος Ελληνικού Δημοσίου, οι οποίοι διατύπωσαν την άποψή τους επί του ερωτήματος και των λόγων της αγωγής και ζήτησαν την απόρριψή της.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του δικαστηρίου
κ α ι

Α φ ο ύ μ ε λ έ τ η σ ε τ α σ χ ε τ ι κ ά έ γ γ ρ α φ α

Σ κ έ φ θ η κ ε κ α τ ά τ ο ν Ν ό μ ο

1. Επειδή, με την κατατεθείσα στις 28.12.2016 αγωγή ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών οι ενάγοντες, συνταξιούχοι του Ενιαίου Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών (Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.), όπως με το άρθρο 74 παρ. 3 του ν. 4387/2016 (Α΄ 85) μετονομάστηκε το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης (Ε.Τ.Ε.Α.), ζητούν εκτός των άλλων να αναγνωρισθεί (όπως μετέτρεψαν το αίτημά τους από καταψηφιστικό σε αναγνωριστικό) η υποχρέωση του εν λόγω εναγόμενου Ταμείου να τους καταβάλει τα ποσά των 1.180 ευρώ στον πρώτο και των 576,37 ευρώ στη δεύτερη από αυτούς για την ισόποση ζημία που φέρεται ότι υπέστησαν από την παράνομη κατά τους ισχυρισμούς τους περικοπή από τις επικουρικές συντάξεις τους του επιδόματος αδειάς και του δώρου εορτών Χριστουγέννων έτους 2016.

2. Επειδή, το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών, με την 8898/2021 απόφασή του, ανέβαλε την οριστική κρίση του επί της ως άνω αγωγής κατά το μέρος που ζητούνται από τους ενάγοντες τα ως άνω ποσά επιδόματος αδειάς και δώρου εορτών Χριστουγέννων έτους 2016 και υπέβαλε στο Συμβούλιο της

Επικρατείας το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα, κατ' εφαρμογή της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3900/2010:

«Εάν οι πρόσθετες συνταξιοδοτικές παροχές του, τακτικώς μεν χορηγούμενου κατ' έτος, αλλά σε ορισμένη μόνο περίοδο του χρόνου, δώρου Χριστουγέννων (άρθρο 65 του ν. 2084/1992, Α' 165) και του επιδόματος αδείας (άρθρο 28 του ν. 4476/1965, Α' 103), που καταβάλλονταν από τα ταμεία επικουρικής ασφάλισης έως 31.12.2012, η δε κατάργησή τους, από 1.1.2013, με το άρθρο πρώτο παρ. ΙΑ υποπαρ. ΙΑ.6 περ. 3 του ν. 4093/2012 κρίθηκε αντισυνταγματική με την 2287/2015 απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, πρέπει να θεωρούνται, στο πλαίσιο του νέου ασφαλιστικού συστήματος του ν. 4387/2016, ως μη κατηγορημένες, κατά την αληθή έννοια του άρθρου 96 παρ. 5 του ν. 4387/2016, από 12.5.2016 και εφεξής, εφόσον θεωρηθεί ότι με τις συνταξιοδοτικές διατάξεις του νόμου αυτού ρυθμίστηκαν μόνο οι επικουρικές συντάξεις αυτές καθ' εαυτές (stricto sensu) των παλαιών συνταξιούχων και, για το λόγο αυτό, υιοθετήθηκαν, κατ' ουσίαν εκ νέου, νομίμως μόνον οι προηγουμένως κριθείσες ως αντισυνταγματικές (με την ως άνω απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας) περικοπές του άρθρου πρώτου παρ. ΙΑ υποπαρ. ΙΑ.5 του ν. 4093/2012, όχι δε και η κατά την υποπαρ. ΙΑ.6 περ. 3 της παρ. ΙΑ του ίδιου άρθρου και νόμου κατάργηση των ως άνω ένδικων, αυτοτελών (έναντι της επικουρικής σύνταξης) παροχών. Περαιτέρω, και σε συνάρτηση προς το ανωτέρω ερώτημα, εφόσον κριθεί ότι υπό το καθεστώς του ν. 4387/2016, ο επανυπολογισμός των συντάξεων των παλαιών συνταξιούχων βαίνει παραλλήλως με την κατάργηση των πιο πάνω πρόσθετων συνταξιοδοτικών παροχών (ανεξαρτήτως του τυχόν αυτοτελούς χαρακτήρα των δεύτερων), (διατυπώνεται, επίσης, το προδικαστικό ερώτημα) εάν το ακυρωτικό αποτέλεσμα των αποφάσεων 1889, 1890 και 1891/2019 της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, ως αναγόμενο στη μεσοβραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη ικανότητα του ασφαλιστικού συστήματος του ν. 4387/2016 να χορηγεί επαρκείς συνταξιοδοτικές παροχές, ανατρέπει τα θεμελιακά, νόμιμα, κατά τα κριθέντα με τις πιο πάνω αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, ερείσματα του συστήματος αυτού, με αποτέλεσμα, για όσο χρονικό διάστημα μεσολαβήσει έως την πλήρη αποκατάσταση της νομιμότητας σε σχέση με τον ανακαθορισμό των δικαιούμενων από 12.5.2016 επικουρικών συντάξεων των παλαιών συνταξιούχων, να αναβιώνουν οι προϊσχύουσες διατάξεις των άρθρων 65 του ν. 2084/1992 και 28 του ν. 4476/1965 και να καθίστανται αγώγιμες οι προβαλλόμενες, με αγωγές ασκηθείσες, εν προκειμένω, πριν από την 4.10.2019, αξιώσεις κατά του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. των συνταξιούχων αυτών για την καταβολή αποζημίωσης ισόποσης με το επίδομα αδείας και το δώρο Χριστουγέννων των ετών 2016 και εντεύθεν».

3. Επειδή, με την από 17.12.2021 πράξη της Προέδρου του Α' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας η υπόθεση εισήχθη στην επταμελή σύνθεση του Τμήματος αυτού λόγω της σπουδαιότητάς της (άρθρο 14 παρ. 5 εδάφιο πρώτο του π.δ. 18/1989). Η πράξη αυτή δημοσιεύτηκε προσηκόντως, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 3900/2010 και τα οριζόμενα στην εν λόγω πράξη, στις εφημερίδες «ΕΣΤΙΑ» και «ΤΑ ΝΕΑ» (βλ. την από 16.2.2022 βεβαίωση παραλαβής της αρμόδιας Επιτροπής του Συμβουλίου της Επικρατείας).

4. Επειδή, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 51Α του ν. 4387/2016, όπως το άρθρο αυτό προστέθηκε με το άρθρο 1 του ν. 4670/2020 (Α' 43), το εναγόμενο Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. εντάχθηκε από την 1η.3.2020 στον Ηλεκτρονικό Εθνικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-Ε.Φ.Κ.Α.). Συνεπώς, νομίμως παρέστη στην παρούσα δίκη με την ιδιότητα του εναγομένου ο e-Ε.Φ.Κ.Α., ως οιονεί καθολικός διάδοχος του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π., σύμφωνα με τις παρ. 1 και 9 του άρθρου 70Α του ν. 4387/2016, όπως το άρθρο αυτό προστέθηκε με το άρθρο 6 του ν. 4670/2020 (Σ.τ.Ε. 881/2022 7μ., 1322/2022).

5. Επειδή, στο άρθρο 1 του ν. 3900/2010 (Α' 213), όπως το άρθρο αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 40 του ν. 4055/2012 (Α' 51), ορίζονται τα εξής: «1. Οποιοδήποτε ένδικο βοήθημα ή μέσο ενώπιον οποιουδήποτε τακτικού διοικητικού δικαστηρίου μπορεί να εισαχθεί στο Συμβούλιο της Επικρατείας με πράξη τριμελούς επιτροπής, αποτελούμενης από τον Πρόεδρό του, τον αρχαιότερο Αντιπρόεδρο και τον Πρόεδρο του αρμόδιου καθ' ύλην Τμήματος, ύστερα από αίτημα ενός των διαδίκων ή του Γενικού Επιτρόπου των διοικητικών δικαστηρίων, όταν με αυτό τίθεται ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος που έχει συνέπειες για ευρύτερο κύκλο προσώπων. [...] Η πράξη της Επιτροπής δημοσιεύεται σε δύο

ημερήσιες εφημερίδες των Αθηνών και συνεπάγεται την αναστολή εκδίκασης των εκκρεμών υποθέσεων, στις οποίες τίθεται το ίδιο ζήτημα. [...] Μετά την επίλυση του ζητήματος, το Συμβούλιο της Επικρατείας μπορεί να παραπέμψει το ένδικο μέσο ή βοήθημα στο αρμόδιο τακτικό διοικητικό δικαστήριο. Η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας δεσμεύει τους διαδίκους της ενώπιόν του δίκης, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι παρεμβάντες. Στη δίκη ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας μπορεί να παρέμβει κάθε διάδικος σε εκκρεμή δίκη, στην οποία τίθεται το ίδιο ως άνω ζήτημα, και να προβάλει τους ισχυρισμούς του σχετικά με το ζήτημα αυτό. Για την εν λόγω παρέμβαση δεν καταλογίζεται δικαστική δαπάνη, η δε μη άσκησή της δεν δημιουργεί δικαίωμα ασκήσεως ανακοπής ή τριτανακοπής. 2. Όταν διοικητικό δικαστήριο επιλαμβάνεται υπόθεσης, στην οποία ανακύπτει τέτοιο ζήτημα, μπορεί με απόφασή του, που δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα, να υποβάλει σχετικό προδικαστικό ερώτημα στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Το δεύτερο εδάφιο της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζεται αναλόγως. Η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι υποχρεωτική για το δικαστήριο που υπέβαλε το ερώτημα και δεσμεύει τους παρεμβάντες ενώπιόν του. 3. [...]».

Με τις ανωτέρω διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 3900/2010 εισάγεται ο θεσμός της «δίκης-πλότου» ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας σε θέματα που, ως εκ της φύσεώς τους, έχουν γενικότερο ενδιαφέρον και, συνεπώς, αναμένεται να προκαλέσουν σημαντικό αριθμό διαφορών με τον κίνδυνο να εκδοθούν αντιφατικές αποφάσεις και να υπάρξει σημαντική καθυστέρηση για τους διαδίκους ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων. Στις περιπτώσεις αυτές δίνεται η δυνατότητα στους διαδίκους και στα διοικητικά δικαστήρια να απευθύνονται απ' ευθείας στο Συμβούλιο της Επικρατείας, ώστε αυτό να επιλύει τα σχετικά ζητήματα, διασφαλίζοντας την ενότητα της νομολογίας και την ασφάλεια δικαίου (βλ. σχετική αιτιολογική έκθεση του νόμου). Κατά την έννοια δε των ανωτέρω διατάξεων, εφόσον διοικητικό δικαστήριο υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Συμβούλιο της Επικρατείας, το τελευταίο εκδικάζει σε Ολομέλεια ή σε Τμήμα το ένδικο βοήθημα ή μέσο, εφαρμόζοντας ως προς την πληρεξουσιότητα τα οριζόμενα στις διατάξεις του άρθρου 27 του π.δ. 18/1989 και κατά τα λοιπά, ως προς το παραδεκτό και το βάσιμο του ένδικου βοηθήματος ή μέσου, τις ισχύουσες για το ένδικο βοήθημα ή μέσο οικείες διατάξεις (Σ.τ.Ε. 1443/2020 Ολομ., 1308/2019 Ολομ.).

Περαιτέρω, κατά την ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δίκη επί του προδικαστικού ερωτήματος μπορεί να παρέμβει κάθε διάδικος σε εκκρεμή δίκη, στην οποία τίθεται το ίδιο ως άνω ζήτημα, και να προβάλει τους ισχυρισμούς του σχετικά με το ζήτημα αυτό (βλ. Σ.τ.Ε. 2151/2017 7μ., 884/2016 7μ.). Προϋπόθεση συνεπώς για την παραδεκτή άσκηση της παρέμβασης αυτής είναι η επίκληση και απόδειξη της ιδιότητας του διαδίκου σε εκκρεμή δίκη στην οποία τίθεται το ίδιο ζήτημα (Σ.τ.Ε. 2406/2014 7μ.), ενώ ως διάδικος θεωρείται και ο παρεμβάς σε άλλη εκκρεμή δίκη (βλ. Σ.τ.Ε. 1307/2019 Ολομ., 2166/2022 7μ.).

6. Επειδή, εξάλλου, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 27 του π.δ. 18/1989 (Α' 8), όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 2 του άρθρου 4 του ν. 2479/1997 (Α' 67), η πληρεξουσιότητα σε δικηγόρο παρέχεται και με συνυπογραφή του δικογράφου από τον ίδιο τον διάδικο. Για την εφαρμογή, όμως, του απλουστευμένου αυτού τύπου παροχής δικαστικής πληρεξουσιότητας κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται ο ασφαλής έλεγχος της γνησιότητας της σχετικής δήλωσης από το δικαστήριο, απαιτείται να παρίσταται κατά τη συζήτηση της υπόθεσης ο δικηγόρος που υπογράφει το δικόγραφο, οπότε παράλληλα διαπιστώνεται και το δικαίωμά του να ασκεί το δικηγορικό λειτουργήμα σύμφωνα με όσα προβλέπονται στον Κώδικα Δικηγόρων. Στην περίπτωση αυτήν αρκεί η συνυπογραφή του δικογράφου από τον διάδικο για τη νομιμοποίηση του ως άνω δικηγόρου για την άσκηση του ένδικου βοηθήματος ή μέσου, για την παράσταση δε στο ακροατήριο, αντίθετα προς τα ισχύοντα υπό το προγενέστερο του ν. 2479/1997 νομοθετικό καθεστώς, δεν είναι αναγκαία η κατάθεση συμβολαιογραφικού πληρεξουσίου ή η προφορική δήλωση του διαδίκου στο ακροατήριο.

Κατ' ακολουθία, αν ο δικηγόρος που υπογράφει το δικόγραφο δεν παραστεί στο ακροατήριο, για τη νομιμοποίηση της άσκησης του ένδικου βοηθήματος ή μέσου απαιτείται είτε να προσκομιστεί συμβολαιογραφική πράξη παροχής πληρεξουσιότητας στον δικηγόρο αυτόν είτε, κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο, ο διάδικος να εμφανισθεί αυτοπροσώπως για να νομιμοποιήσει την άσκηση

με προφορική δήλωσή του στο ακροατήριο είτε να παραστεί με άλλο δικηγόρο, νομιμοποιούμενο με συμβολαιογραφική πράξη παροχής πληρεξουσιότητας ή με προφορική δήλωση του διαδίκου στο ακροατήριο (Σ.τ.Ε. 1570/2001 Ολομ., 1282/2020).

7. Επειδή, στην προκείμενη περίπτωση, σύμφωνα και με όσα αναφέρονται στην ως άνω 8898/2021 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, ο πρώτος από τους ενάγοντες, συνταξιούχος λόγω αναπηρίας εφ' όρου ζωής του πρώην Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων (Τ.Ε.Α.Υ.Ε.Κ.) και ακολούθως του Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Ιδιωτικού Τομέα (Τ.Ε.Α.Ι.Τ., στο οποίο εντάχθηκε ο Κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης του Τ.Ε.Α.Υ.Ε.Κ., βλ. άρθρο 58 παρ. 2γ του ν. 3655/2008, Α' 58) και του Ε.Τ.Ε.Α. (στο οποίο εντάχθηκε το Τ.Ε.Α.Ι.Τ., βλ. άρθρο 36 παρ. 1β του ν. 4052/2012, Α' 41), και η δεύτερη από τους ενάγοντες, βοηθηματούχος λόγω αναπηρίας επ' αόριστον του πρώην Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (Τ.Ε.Α.Π.Ο.Κ.Α.) και ακολούθως του Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων (Τ.Ε.Α.Δ.Υ., στο οποίο εντάχθηκε το Τ.Ε.Α.Π.Ο.Κ.Α., βλ. άρθρο 84 παρ. 1α του ν. 3655/2008) και του Ε.Τ.Ε.Α. (στο οποίο εντάχθηκε το Τ.Ε.Α.Δ.Υ., βλ. άρθρο 36 παρ. 1γ του ν. 4052/2012), αμφότεροι δε κατά τον χρόνο άσκησης της αγωγής συνταξιούχοι επικουρικής σύνταξης του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. και ήδη του ε-Ε.Φ.Κ.Α. (βλ. ανωτέρω, σκέψεις 1 και 4), υπέστησαν, κατά τα έτη 2012-2016, περικοπές και μειώσεις στις απονεμηθείσες σε αυτούς επικουρικές συντάξεις, μεταξύ των οποίων (περικοπών) περιλαμβάνεται, από 1.1.2013 και εφεξής, η περικοπή των δώρων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και του επιδόματος αδείας δυνάμει του άρθρου πρώτου παρ. ΙΑ υποπαρ. ΙΑ.6 περ. 3 του ν. 4093/2012. Η καταβαλλόμενη σε αυτούς επικουρική σύνταξη από 1.6.2016 αναπροσαρμόστηκε και επανυπολογίστηκε κατ' εφαρμογή των ρυθμίσεων του άρθρου 96 παρ. 4 του ν. 4387/2016 και της κατ' εξουσιοδότησή του εκδοθείσας οικ.25909/470/7.6.2016 απόφασης του Υφυπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης χωρίς να χορηγηθούν σε αυτούς τα εν λόγω επιδόματα.

Με την ως άνω κατατεθείσα στις 28.12.2016 ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αγωγή οι ενάγοντες ζητούν συνολικώς το ποσό των 17.590,08 ευρώ ο πρώτος και των 6.802,42 ευρώ η δεύτερη από αυτούς, τα οποία αντιστοιχούν στις προαναφερόμενες περικοπές και μειώσεις των επικουρικών συντάξεών τους. Μεταξύ δε των ποσών αυτών περιλαμβάνονται και τα ποσά των 1.180 ευρώ όσον αφορά τον πρώτο και των 576,37 ευρώ όσον αφορά τη δεύτερη από τους ενάγοντες, τα οποία αναλογούν στο επίδομα αδείας και στο δώρο εορτών Χριστουγέννων έτους 2016. Κατ' ακολουθία, το τιθέμενο με την προαναφερθείσα 8898/2021 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών ερώτημα εάν, κατά τον επανυπολογισμό κατά τις διατάξεις του ν. 4387/2016 των επικουρικών συντάξεων των παλαιών (πριν από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού στις 12.5.2016) συνταξιούχων, προβλέπεται η χορήγηση σε αυτούς των καταργηθέντων με τις διατάξεις του άρθρου πρώτου παρ. ΙΑ υποπαρ. ΙΑ.6 περ. 3 του ν. 4093/2012 δώρων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και επιδόματος αδείας είναι κρίσιμο για την επίλυση της παρούσας διαφοράς, αφού με την κρινόμενη αγωγή ζητούνται, εκτός των άλλων, ποσά δώρου εορτών Χριστουγέννων και επιδόματος αδείας που ανάγονται στο χρονικό διάστημα μετά τις 12.5.2016. Το ζήτημα δε αυτό αφορά ευρύτερο κύκλο προσώπων και, όπως αναφέρεται στην ως άνω 8898/2021 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, από την 75893/3.12.2019 βεβαίωση της Γραμματείας του εν λόγω Πρωτοδικείου προκύπτει ότι εκκρεμεί ενώπιόν του σημαντικός αριθμός σχετικών αγωγών συνταξιούχων. Ενόψει αυτών, παραδεκτώς υπεβλήθη το ανωτέρω προδικαστικό ερώτημα σύμφωνα με όσα ορίζονται στις σχετικές διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3900/2010.

8. Επειδή, στην παρούσα ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δίκη ασκήθηκε κατά πρώτον η από 18.3.2022 παρέμβαση υπέρ των εναγόντων κατά το άρθρο 1 του ν. 3900/2010 από τους ..... (συνολικώς 50), οι οποίοι όμως παραιτήθηκαν από το δικόγραφο της εν λόγω παρέμβασής τους με την υποβληθείσα στη Γραμματεία του Δικαστηρίου από 28.3.2022 σχετική γραπτή δήλωσή τους, περιληφθείσα στο δικόγραφο ομόχρονης νεότερης από 28.3.2022 παρέμβασής τους (βλ. Σ.τ.Ε. 2566/2015 Ολομ. σκ. 4η).

9. Επειδή, περαιτέρω, στην παρούσα ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δίκη

παρεμβαίνουν κατά το άρθρο 1 του ν. 3900/2010 υπέρ των εναγόντων:

α) Παραδεκτός με το από 28.3.2022 δικόγραφο (αριθ. κατ. 170/28.3.2022) το πρωτοβάθμιο σωματείο συνταξιούχων με την επωνυμία «Σύνδεσμος Συνταξιούχων Σιδηροδρομικών Μακεδονίας-Θράκης», το οποίο είναι διάδικος σε εκκρεμή δίκη ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών (παρεμβαίνουν στη δίκη επί της με αριθ. καταθ. ΑΓ5480/2019 εκκρεμούς ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αγωγής), στην οποία τίθεται το ίδιο με το κρίσιμο εν προκειμένω νομικό ζήτημα.

β) Με το από 22.3.2022 δικόγραφο (.....) οι ..... (συνολικώς 150). Από αυτούς, όμως, μόνο ο πρώτος (...), ο οποίος είναι διάδικος σε εκκρεμή δίκη ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών (ενάγων στη με αριθ. καταθ. ΑΓ1370/2022 εκκρεμή ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αγωγή) στην οποία τίθεται το ίδιο με το κρίσιμο εν προκειμένω νομικό ζήτημα, νομιμοποίησε τον υπογράφοντα το δικόγραφο της παρέμβασης δικηγόρο, προσκομίζοντας το σχετικό 16056/14.4.2022 συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο. Για τους λοιπούς, οι οποίοι παρέστησαν στο ακροατήριο και έλαβαν προθεσμία για νομιμοποίηση μέχρι τις 19.4.2022, δεν προσκομίστηκε μέσα στην προθεσμία αυτή στη Γραμματεία του Δικαστηρίου συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο. Κατά συνέπεια, η παρέμβαση αυτή πρέπει να γίνει τυπικώς δεκτή μόνο ως προς τον εν λόγω πρώτο παρεμβαίνοντα και να απορριφθεί για έλλειψη νομιμοποίησης ως προς τους λοιπούς.

γ) Με το από 23.3.2022 δικόγραφο (αριθ. κατ. ....) οι ..... (συνολικώς 15), οι οποίοι είναι διάδικοι σε εκκρεμείς δίκες ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης (ενάγοντες στις με αριθ. καταθ. .... εκκρεμείς ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης αγωγές τους), στις οποίες τίθεται το ζήτημα της χορήγησης ή μη των ως άνω δώρων εορτών και επιδόματος αδείας κατά τον επανυπολογισμό κατά τις διατάξεις του ν. 4387/2016 των κύριων συντάξεών τους. Οι παρεμβαίνοντες αυτοί παραδεκτός κατ' αρχήν ομοδικούν έστω και αν είναι διάδικοι σε διαφορετικές εκκρεμείς δίκες (βλ. Σ.τ.Ε. 2407/2014 7μ. σκ. 7η).

Περαιτέρω, το ως άνω τιθέμενο στις δίκες αυτές ζήτημα, μολονότι αναφέρεται στις κύριες και όχι στις επικουρικές συντάξεις των παρεμβαίνόντων, είναι ουσιαστικώς το ίδιο με το τιθέμενο με το υπό κρίση προδικαστικό ερώτημα, αφού πρόκειται για τις ίδιες παροχές (δώρα εορτών και επίδομα αδείας), οι οποίες καταβάλλονταν τόσο στις κύριες όσο και στις επικουρικές συντάξεις δυνάμει των ίδιων διατάξεων (άρθρου 28 του ν. 4476/1965 για το επίδομα αδείας και άρθρου 65 του ν. 2084/1992 για τα δώρα εορτών), η διακοπή χορήγησής τους από την 1η.1.2013 έλαβε χώρα με την ίδια διάταξη (άρθρο πρώτο, παρ. ΙΑ, υποπαρ. ΙΑ.6, περ. 3 του ν. 4093/2012), η οποία κρίθηκε αντισυνταγματική τόσο για τις κύριες όσο και για τις επικουρικές συντάξεις με το ίδιο σκεπτικό με τις 2287-2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, το δε ζήτημα της καταβολής ή μη των παροχών αυτών κατά τον επανυπολογισμό των κύριων και των επικουρικών συντάξεων των παλαιών συνταξιούχων τίθεται στα πλαίσια εισαγωγής του νέου ασφαλιστικού συστήματος του ίδιου νόμου (ν. 4387/2016) και ενόψει της έλλειψης για τις παροχές αυτές ρητής διάταξης στις σχετικές διατάξεις του νόμου αυτού τόσο όσον αφορά τις κύριες, όσο και όσον αφορά τις επικουρικές συντάξεις (πρβ. Σ.τ.Ε. 2594/2021 7μ. σκ. 5η). Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, η παρέμβαση αυτή πρέπει να γίνει τυπικώς δεκτή.

δ) Με το από 28.3.2022 δικόγραφο (αριθ. κατ. ....) οι ..... (συνολικώς 14.087), οι οποίοι προβάλλουν ότι είναι διάδικοι σε εκκρεμείς δίκες ενώπιον των Διοικητικών Πρωτοδικείων Αθηνών και Πειραιώς (ενάγοντες στις αναφερόμενες στην παρέμβαση αυτήν αγωγές), στις οποίες τίθεται το ίδιο με το κρίσιμο εν προκειμένω νομικό ζήτημα. Το δικόγραφο της παρέμβασης αυτής υπογράφεται από τη δικηγόρο ....., για τη νομιμοποίηση της οποίας οι παρεμβαίνοντες το συνυπογράφουν. Κατά τη συζήτηση όμως της υπόθεσης στο ακροατήριο δεν παρέστη η εν λόγω δικηγόρος, αλλά παρέστη με δήλωση κατ' άρθρο 33 παρ. 6 του π.δ. 18/1989 (όπως η παρ. αυτή προστέθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 26 του ν. 4509/2017, Α' 201) ο δικηγόρος ..... . Ενόψει δε του ότι για τη νομιμοποίηση του τελευταίου αυτού δικηγόρου δεν προσκομίστηκε κανένα νομιμοποιητικό στοιχείο (συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο), δεν αρκεί για τη νομιμοποίηση της υπογράφουσας το δικόγραφο της εν λόγω παρέμβασης δικηγόρου, σύμφωνα με όσα προαναφέρονται στην 6η σκέψη, η συνυπογραφή του δικογράφου αυτού από τους παρεμβαίνοντες. Κατ' ακολουθία, η παρέμβαση αυτή πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη εξ αυτού

προεχόντως του λόγου. Τούτο δε ανεξαρτήτως εάν το δικόγραφο της εν λόγω παρέμβασης, ενόψει του υπερβολικά μεγάλου αριθμού παρεμβαινόντων, είναι δεκτικό δικαστικής εκτίμησης και ανεξαρτήτως του ότι τα αποδεικτικά στοιχεία του εννόμου συμφέροντος των παρεμβαινόντων (δικόγραφα των αγωγών τις οποίες έχουν ασκήσει) απαραδέκτως δεν προσκομίστηκαν προαποδεικτικώς κατά τη σχετική διάταξη του άρθρου 33 παρ. 1 εδάφ. α' του π.δ. 18/1989, δηλαδή μέχρι και την προτεραιία της συζήτησης (βλ. Σ.τ.Ε. 1878, 1039/2014), αλλά προσκομίστηκαν την ημέρα της δικάσιμου με σχετική αίτησή τους.

10. Επειδή, περαιτέρω, στην παρούσα ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δίκη παραδεκτώς παρεμβαίνει κατά το άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 3900/2010 υπέρ του εναγομένου με το από 28.3.2022 δικόγραφο (αριθ. κατ. 171/28.3.2022) το Ελληνικό Δημόσιο, το οποίο είναι διάδικος σε εκκρεμείς δίκες ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών (εναγόμενο στις δίκες επί των υπ' αριθ. .... εκκρεμών ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αγωγών), στις οποίες τίθεται το ίδιο με το κρίσιμο εν προκειμένω νομικό ζήτημα.

11. Επειδή, στο άρθρο 28 του ν. 4476/1965 (Α' 103) ορίζεται ότι: «1. Εις τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους (τύπου συντάξεως) των ασφαλιζόντων μισθωτούς Οργανισμών Κοιν. Ασφαλίσεως αρμοδιότητος του Υπουργείου Εργασίας παρέχεται κατά μήνα Αύγουστον εκάστου έτους πρόσθετον βοήθημα ίσον προς το ήμισυ της μηνιαίας συντάξεως ή βοηθήματος μετά των αναλογούντων πάσης φύσεως επιδομάτων. 2. Συνταξιούχοι ή βοηθηματούχοι (τύπου συντάξεως) ων η συνταξιοδότησις έληξεν ή η καταβολή ανεστάλη προ του μηνός Αυγούστου, δικαιούνται μέρος της κατά το προηγούμενον εδάφιον παροχής, ίσον προς το 1/24 της μηνιαίας συντάξεως ή βοηθήματος δι' έκαστον μήνα πραγματικής καταβολής συντάξεως κατά το τελευταίον προ του μηνός Αυγούστου δωδεκάμηνον. 3. Το επίδομα αδείας των ησφαλισμένων, δεν λαμβάνεται υπ' όψιν διά τον υπολογισμόν της συντάξεως. 4. [...]».

Εξάλλου, με την παρ. 2 του άρθρου 1 του ν.δ. 4577/1966 (Α' 230) είχε οριστεί ότι: «Δι' αποφάσεων του Υπουργού Εργασίας δημοσιευομένων διά της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως παρέχεται παρά των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφαλίσεως, αρμοδιότητος του Υπουργείου Εργασίας επ' ευκαιρία των εορτών Χριστουγέννων, Νέου Έτους και Πάσχα εκάστου έτους ως δώρον α) εις τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους (τύπου συντάξεως), ποσόν ίσον κατ' ανώτατον όριον προς μίαν μηνιαίαν σύνταξιν κατά τας εορτάς Χριστουγέννων - Νέου Έτους και ημίσειαν τοιαύτην κατά τας εορτάς του Πάσχα. β) Εις τους επιδοτούμενους λόγω ασθενείας ησφαλισμένους ποσόν ίσον κατ' ανώτατον όριον προς 25 ημερήσια επιδόματα ασθενείας διά τας εορτάς Χριστουγέννων - Νέου Έτους και 13 τοιαύτα διά τας εορτάς του Πάσχα, ορίζουσών ότι τούτο χορηγείται εφ' όσον και εν ω μέτρω επιτρέπει τούτο η οικονομική κατάστασις εκάστου οργανισμού. Η μη χορήγησις του όλου ή μέρους του δώρου είναι δυνατή μόνον μετά ητιολογημένην απόφασιν του Δ.Σ. του οικείου οργανισμού, εγκρινομένην υπό του Υπουργού Εργασίας. Διά των αυτών αποφάσεων ορίζονται επίσης αι προϋποθέσεις χορηγήσεως δώρου ως και οι περιορισμοί προκειμένου περί συρροής συντάξεων και βοηθημάτων εκ πλειόνων οργανισμών κυρίας ή επικουρικής ασφαλίσεως ή του Δημοσίου και πάσα ετέρα αναγκαία διά την εφαρμογήν της παρούσης παραγράφου λεπτομέρεια. [...]».

Οι διατάξεις αυτές της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν.δ. 4577/1966 καταργήθηκαν με την παρ. 9 (αναριθμηθείσα μετά την προσθήκη νέας παρ. 8 σε 10 με την παρ. 6 του άρθρου 9 του ν. 2335/1995, Α' 185) του άρθρου 65 του ν. 2084/1992 (Α' 165), με το οποίο ορίζεται επί πλέον ότι: «1. Από τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης παρέχεται με την ευκαιρία των εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα κάθε έτους ως δώρο: α) στους συνταξιούχους και βοηθηματούχους (τύπου σύνταξης) ποσό ίσο με μία μηνιαία σύνταξη κατά τις εορτές των Χριστουγέννων και μισή σύνταξη κατά τις εορτές του Πάσχα, β) στους επιδοτούμενους λόγω ασθενείας ασφαλισμένους ποσό ίσο προς 25 ημερήσια επιδόματα ασθενείας για τις εορτές Χριστουγέννων και 13 επιδόματα για τις εορτές του Πάσχα. 2. Ως χρόνος πληρωμής του κατά την προηγούμενη παράγραφο δώρου εορτών Πάσχα και Χριστουγέννων ορίζεται αντίστοιχα η δέκατη ημέρα πριν από το Πάσχα και η 16η Δεκεμβρίου κάθε έτους. Αν οι ανωτέρω ημερομηνίες συμπίπτουν με μη εργάσιμες ημέρες, μετατίθενται στην προηγούμενη εργάσιμη. 3α. Δικαιούχοι του δώρου Χριστουγέννων και του δώρου Πάσχα είναι οι συνταξιούχοι και βοηθηματούχοι (τύπου σύνταξης) των φορέων κύριας και

επικουρικής ασφάλισης εφόσον συνταξιοδοτούνται ή δικαιούνται βοήθηματος (τύπου σύνταξης) την 1η Δεκεμβρίου ή την πρώτη του μήνα που εορτάζεται το Πάσχα. Το ανωτέρω δώρο δικαιούνται επίσης και συνταξιούχοι ή βοηθηματούχοι (τύπου σύνταξης) για τους οποίους θα εκδοθεί συνταξιοδοτική απόφαση μετά την 1η Δεκεμβρίου ή την πρώτη του μήνα που εορτάζεται το Πάσχα εφόσον η έναρξη της συνταξιοδότησεως εμπίπτει στο χρονικό διάστημα μέχρι και την 1η Δεκεμβρίου ή την πρώτη του μήνα που εορτάζεται το Πάσχα. Αν οι ανωτέρω συνταξιοδοτηθούν για τμήμα του μήνα που εορτάζεται το Πάσχα ή του μήνα Δεκεμβρίου, δικαιούνται τόσων τριακοστών δώρου, όσες και οι ημέρες που θα συνταξιοδοτηθούν. Στους συνταξιούχους ή βοηθηματούχους (τύπου σύνταξης) που η συνταξιοδότησή τους έληξε μέσα στο χρονικό διάστημα από της ημερομηνίας του Πάσχα μέχρι της 25ης Δεκεμβρίου και αντίστροφα, ως δώρο Χριστουγέννων ή Πάσχα καταβάλλεται ποσό ίσο προς ένα τριακοστό (1/30) της μηνιαίας σύνταξης ή βοήθηματος για κάθε οκταήμερο συνταξιοδότησής τους, χωρίς να δύναται να υπερβεί το ποσό των δώρων τη μία σύνταξη ή βοήθημα για τα Χριστούγεννα και τη μισή σύνταξη ή μισό βοήθημα για το Πάσχα. 3β. [...] 4. Η καταβολή του δώρου από φορέα κοινωνικής ασφάλισης δεν αποκλείει την καταβολή του δώρου από έτερο φορέα ασφάλισης. 5. Σε περίπτωση καταβολής από φορέα δύο συντάξεων στο αυτό πρόσωπο δώρο χορηγείται και για τις δύο συντάξεις. 6. Αν συνταξιούχος εργάζεται και παίρνει σύνταξη και μισθό η καταβολή του δώρου από το φορέα κοινωνικής ασφάλισης είναι ανεξάρτητη από τη χορήγηση δώρου από τον εργοδότη. 7. [...]».

Με τις εν λόγω διατάξεις του άρθρου 65 του ν. 2084/1992 καθορίστηκαν οι όροι και οι προϋποθέσεις καθώς και η χρονολογία χορήγησης και το ποσό των δώρων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα σε μόνιμη βάση, ενώ με τις προγενέστερες ως άνω διατάξεις του ν. 4577/1966 απαιτούνταν κάθε φορά η έκδοση σχετικής υπουργικής απόφασης, με συνέπεια η χορήγηση των δώρων αυτών να μην εξαρτάται πλέον από την οικονομική δυνατότητα των φορέων, όπως συνέβαινε με τις προϊσχύσασες διατάξεις του ν. 4577/1966.

12. Επειδή, εξάλλου, το Σύνταγμα ορίζει στο άρθρο 2 παρ. 1 ότι «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας». Στο άρθρο 4 ορίζει ότι «1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. 2. [...] 5. Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους. 6. [...]». Στην παρ. 5 του άρθρου 22 ορίζει ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει». Στο άρθρο δε 25 ορίζει ότι: «1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους [...] Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει [...] να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας. 2. [...]. 4. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης».

Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 106 παρ. 1 του Συντάγματος: «Για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη Χώρα, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας. [...]».

Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγονται τα εξής: Το Σύνταγμα, με το άρθρο 22 παρ. 5, κατοχυρώνει τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων και ανάγει τη μέριμνα για την προαγωγή του σε σκοπό του Κράτους. Βασικό περιεχόμενο της εν λόγω ασφάλισης αποτελεί η, έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρατος, ασθένειας, αναπηρίας, κ.λπ.), οι οποίοι αναιρούν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του. Εφόσον επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος, ο ασφαλισμένος παύει να καταβάλλει εισφορές, οι οποίες συνιστούν κεφάλαιο που είναι αποκλειστικά αφιερωμένο για την καταβολή των ασφαλιστικών παροχών, και αποκτά κατ' αρχήν αξίωση έναντι του ασφαλιστικού φορέα να του χορηγήσει την ασφαλιστική παροχή. Η παροχή αυτή πρέπει να είναι ικανή να του εξασφαλίσει ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερο προς εκείνο που είχε κατακτήσει κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου. Πέραν του ανωτέρω δημόσιου σκοπού, μέσω του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης εκδηλώνεται -όπως και μέσω της κοινωνικής πρόνοιας- η

κοινωνική αλληλεγγύη και ασκείται κοινωνική πολιτική, ειδικότερα δε αναδιανομή εισοδήματος με σκοπό την άμβλυνση κοινωνικών αντιθέσεων και ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, δεν κατοχυρώνεται συνταγματικώς στην κοινωνική ασφάλιση η ευθεία αναλογία (αμιγής ανταποδοτικότητα) μεταξύ εισφορών και παροχών (Σ.τ.Ε. 1889-1891/2019 Ολομ., 2287-2288/2015 Ολομ.), επιτρέπονται δε η θέσπιση ανώτατου ορίου παροχών, η απονομή σύνταξης επί εργατικού ατυχήματος ανεξαρτήτως καταβολής εισφορών ή η μη χορήγηση σύνταξης παρά την καταβολή εισφορών, σε περίπτωση μη θεμελίωσης του ασφαλιστικού δικαιώματος. Και ναι μεν η χορηγούμενη από τον ασφαλιστικό φορέα παροχή δεν απαιτείται να αντιστοιχεί ευθέως σε καταβληθείσες εισφορές του ασφαλισμένου ή να αντισταθμίζει πλήρως την απώλεια του εισοδήματός του, δεν πρέπει όμως ο υπολογισμός της παροχής να οδηγεί σε ανατροπή των αρχών της ισότητας και της αναλογικότητας, να απολήγει δηλαδή σε χορήγηση ασφαλιστικής παροχής, το ύψος της οποίας, ενόψει των καταβληθεισών από τον ασφαλισμένο εισφορών και του συνολικού χρόνου ασφάλισής του, υπολείπεται του ανεκτού κατά το Σύνταγμα κατώτατου ορίου πέραν του οποίου συντρέχει προφανής παραβίαση των ανωτέρω συνταγματικών αρχών και της αρχής της ανταποδοτικότητας.

Ενόψει των ανωτέρω και ιδιαιτέρως του προπεριγραφέντος δημόσιου σκοπού (διασφάλιση στους εργαζομένους ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης εγγύς εκείνου που είχαν κατά τον εργασιακό τους βίο), δικαιολογείται, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, η κατοχύρωση από τον νομοθέτη της κοινωνικής ασφάλισης ως υποχρεωτικής (με θέσπιση υποχρέωσης καταβολής ασφαλιστικών εισφορών) και, εντεύθεν, η παροχή αυτή αποκλειστικώς από το Κράτος ή από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (Σ.τ.Ε. 1889-1891/2019 Ολομ., 2287/2015 Ολομ.).

Εξάλλου, η κρατική μέριμνα για την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (κύρια και επικουρική) δεν εξαντλείται στην ίδρυση από το κράτος των οικείων δημόσιων φορέων, στον ορισμό των διοικούντων αυτούς οργάνων, στην άσκηση εποπτείας της δραστηριότητάς τους και της διαχείρισης της περιουσίας τους και στη θέσπιση των σχετικών κανόνων, αλλά περιλαμβάνει και τη μέριμνα για την προστασία του ασφαλιστικού τους κεφαλαίου, δηλαδή για τη βιωσιμότητά τους χάριν και των επόμενων γενεών. Σε περιπτώσεις δε εξαιρετικά δυσμενών δημοσιονομικών συνθηκών, όταν προκύπτει αιτιολογημένα ότι το Κράτος δεν μπορεί να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα των λειτουργούντων ασφαλιστικών φορέων με άλλα μέσα (τροποποίηση συνταξιοδοτικών προϋποθέσεων, αποτελεσματικότερη διαχείριση αποθεματικών και περιουσίας, αύξηση ασφαλιστικών εισφορών), επιβάλλεται, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, στο πλαίσιο της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, η επέμβαση του νομοθέτη προκειμένου να εξακολουθήσει να λειτουργεί το ασφαλιστικό σύστημα χάριν τόσο των ήδη συνταξιούχων, όσο και των ασφαλισμένων και μελλοντικών συνταξιούχων.

Σε τέτοιες εξαιρετικές περιπτώσεις ο νομοθέτης μπορεί κατ' αρχήν να επεμβαίνει θεσπίζοντας για την περιστολή των δημόσιων δαπανών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι δαπάνες χρηματοδότησης των φορέων υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, μέτρα που συνεπάγονται σοβαρή οικονομική επιβάρυνση μεγάλων κατηγοριών του πληθυσμού, όπως είναι η μείωση των συντάξεων όσων συνταξιοδοτούνται από το Δημόσιο ή από χρηματοδοτούμενους από αυτό ασφαλιστικούς οργανισμούς, λόγω της δυνατότητας άμεσης εφαρμογής και της αποτελεσματικότητας των μέτρων αυτών για τον περιορισμό του δημόσιου ελλείμματος. Η επέμβαση αυτή είναι δυνατόν να λάβει και τη μορφή νέου ασφαλιστικού συστήματος, το οποίο μπορεί να καταλαμβάνει τόσο τους ήδη συνταξιούχους, προβλέποντας, στο πλαίσιο της αρχής της διαγενεακής αλληλεγγύης, τον επανυπολογισμό των καταβαλλόμενων σε αυτούς συντάξεων, όσο και τους μελλοντικούς συνταξιούχους, με τη θέσπιση νέου τρόπου υπολογισμού των συντάξεων που θα απονεμηθούν σε αυτούς στο μέλλον. Η εφαρμογή δε του συστήματος αυτού μπορεί να οδηγεί σε μείωση τόσο των ήδη καταβαλλόμενων συνταξιοδοτικών παροχών όσο και των παροχών που θα απονέμονται στο μέλλον σε σχέση με τις ήδη καταβαλλόμενες ή σε σχέση με αυτές που θα καταβάλλονταν με βάση το προϊσχύον σύστημα.

Και στις εξαιρετικές όμως αυτές περιπτώσεις η δυνατότητα του νομοθέτη να περικόπτει τις ασφαλιστικές παροχές είτε ευθέως είτε με τη θέσπιση νέου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, η εφαρμογή του οποίου να οδηγεί στην απονομή μικρότερων συνταξιοδοτικών παροχών σε σχέση με το

προϊσχύον σύστημα, δεν είναι απεριόριστη, αλλά οριοθετείται κατά πρώτον από τις αρχές της κοινωνικής αλληλεγγύης (άρθρο 25 παρ. 4 του Συντάγματος) και της ισότητας στα δημόσια βάρη (άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος), οι οποίες επιτάσσουν να κατανέμεται εξίσου το βάρος της δημοσιονομικής προσαρμογής μεταξύ όλων των πολιτών, καθώς και από την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος), σύμφωνα με την οποία το συγκεκριμένο μέτρο πρέπει να είναι πράγματι πρόσφορο και αναγκαίο για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Σε κάθε δε περίπτωση, ο νομοθέτης κατά τη θέσπιση του νέου αυτού συστήματος, το οποίο μπορεί, κατά τα προεκτεθέντα, να οδηγεί και σε περικοπή των ήδη απονεμόμενων συντάξεων αλλά και σε μείωση των μελλοντικών συντάξεων σε σχέση με το προϊσχύον καθεστώς, τελεί υπό τους περιορισμούς που απορρέουν από ειδικές συνταγματικές διατάξεις και τις εγγυήσεις που αυτές καθιερώνουν και δεν μπορεί να παραβιάζει αυτό που αποτελεί, κατά τα ανωτέρω, τον συνταγματικό πυρήνα του κοινωνικοασφαλιστικού δικαιώματος, τη χορήγηση, δηλαδή, στον συνταξιούχο παροχών ανάλογων προς τις καταβληθείσες από αυτόν εισφορές και τον συνολικό χρόνο ασφάλισής του και ικανών να του επιτρέπουν να διαβιώνει με αξιοπρέπεια, εξασφαλίζοντας τους όρους όχι μόνο της φυσικής του υπόστασης (διατροφή, ένδυση, στέγαση, βασικά οικιακά αγαθά, θέρμανση, υγιεινή και ιατρική περίθαλψη όλων των βαθμίδων), αλλά και της συμμετοχής του στην κοινωνική ζωή με τρόπο που δεν αφίσταται, πάντως, ουσιωδώς από τις αντίστοιχες συνθήκες του εργασιακού του βίου (Σ.τ.Ε. 1889-1891/2019 Ολομ., 2287-2288/2015 Ολομ.).

13. Επειδή, περαιτέρω, στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της υπογραφείσας στη Ρώμη στις 4.11.1950 Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (Ε.Σ.Δ.Α.), το οποίο κυρώθηκε μαζί με τη Σύμβαση με το άρθρο πρώτο του ν.δ. 53/1974 (Α' 256), ορίζεται ότι: «Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή διά λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους. Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύι Νόμους ους ήθελε κρίνει αναγκαίον προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων».

Με τις διατάξεις αυτές κατοχυρώνεται ο σεβασμός της περιουσίας του προσώπου, το οποίο μπορεί να τη στερηθεί μόνο για λόγους δημοσίας ωφέλειας. Στην έννοια της περιουσίας, η οποία έχει αυτόνομο περιεχόμενο, ανεξάρτητο από την τυπική κατάταξη των επί μέρους περιουσιακών δικαιωμάτων στο εσωτερικό δίκαιο, περιλαμβάνονται όχι μόνο τα εμπράγματα δικαιώματα, αλλά και όλα τα δικαιώματα «περιουσιακής φύσης», καθώς και τα κεκτημένα «οικονομικά συμφέροντα». Καλύπτονται, κατ' αυτόν τον τρόπο, και τα ενοχικής φύσης περιουσιακά δικαιώματα και, ειδικότερα, οι απαιτήσεις που απορρέουν από έννομες σχέσεις του δημόσιου ή ιδιωτικού δικαίου, είτε αναγνωρισμένες με δικαστική ή διαιτητική απόφαση είτε απλώς γεννημένες κατά το εθνικό δίκαιο, εφόσον υπάρχει νόμιμη προσδοκία, με βάση το ισχύον έως την προσφυγή στο δικαστήριο δίκαιο, ότι μπορεί να ικανοποιηθούν δικαστικώς, εφόσον δηλαδή υφίσταται σχετικώς μια επαρκής νομική βάση στο εσωτερικό δίκαιο του συμβαλλόμενου κράτους, προϋπόθεση που συντρέχει ιδίως όταν η απαίτηση θεμελιώνεται σε νομοθετική ή κανονιστική διάταξη ή σε παγιωμένη νομολογία των δικαιοδοτικών οργάνων του συμβαλλόμενου κράτους.

Ενόψει των ανωτέρω, περιουσία κατά την έννοια του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου αποτελούν και οι έναντι των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης αξιώσεις για τη χορήγηση προβλεπόμενων από τη νομοθεσία του συμβαλλόμενου κράτους κοινωνικοασφαλιστικών παροχών, τόσο στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος είχε καταβάλει στο παρελθόν υποχρεωτικώς εισφορές, όσο και στην περίπτωση που η χορήγηση της συγκεκριμένης παροχής δεν εξαρτάται από την προηγούμενη καταβολή εισφορών, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται και οι λοιπές προϋποθέσεις που τίθενται, κατά περίπτωση, από το εθνικό δίκαιο. Πάντως, με το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου δεν κατοχυρώνεται δικαίωμα σε σύνταξη ορισμένου ύψους, με συνέπεια να μην αποκλείεται κατ' αρχήν διαφοροποίηση του ύψους της συνταξιοδοτικής παροχής ανάλογα με τις επικρατούσες εκάστοτε συνθήκες.

Εξάλλου, για να είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου επέμβαση σε περιουσιακής φύσης αγαθό υπό την ανωτέρω έννοια, πρέπει να προβλέπεται από νομοθετικές ή άλλου είδους κανονιστικές διατάξεις, καθώς και να δικαιολογείται από λόγους γενικού συμφέροντος, στους οποίους περιλαμβάνονται κατ' αρχήν και λόγοι συναπτόμενοι προς την αντιμετώπιση ενός ιδιαίτερος σοβαρού, κατά την εκτίμηση του εθνικού νομοθέτη, δημοσιονομικού προβλήματος ή προς την εξασφάλιση της βιωσιμότητας κοινωνικοασφαλιστικών οργανισμών. Η εκτίμηση δε του νομοθέτη ως προς την ύπαρξη λόγου δημόσιου συμφέροντος για τον οποίο επιβάλλεται περιορισμός περιουσιακού δικαιώματος και ως προς την επιλογή της ακολουθητέας πολιτικής για την εξυπηρέτηση του δημόσιου αυτού συμφέροντος υπόκειται σε οριακό δικαστικό έλεγχο, ιδίως όταν πρόκειται για εκτιμήσεις σχετικά με τον καθορισμό των προτεραιοτήτων κατά τη διάθεση των περιορισμένων κρατικών πόρων. Περαιτέρω, η επέμβαση στην περιουσία πρέπει να είναι πρόσφορη και αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από τον νομοθέτη σκοπού γενικού συμφέροντος και να μην είναι δυσανάλογη σε σχέση προς αυτόν (Σ.τ.Ε. 1285/2012 Ολομ.).

14. Επειδή, με την εμφάνιση της οξείας δημοσιονομικής κρίσης στις αρχές του έτους 2010, ο νομοθέτης, εκτιμώντας ότι υφίστατο άμεσος κίνδυνος κατάρρευσης της οικονομίας και χρεοκοπίας της Χώρας και ότι ο μόνος τρόπος για να αντιμετωπιστεί η κατάσταση ήταν η προσφυγή στη χρηματοδοτική υποστήριξη από τα κράτη της Ευρωζώνης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, έλαβε, έναντι της υποστήριξης αυτής, κυριαρχικώς, σειρά μέτρων περιστολής των δημόσιων δαπανών, μεταξύ των οποίων και η διενέργεια περικοπών και μειώσεων συνταξιοδοτικών παροχών των συνταξιοδοτούμενων από το Δημόσιο και από τους φορείς υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης. Οι περικοπές και οι μειώσεις αυτές ξεκίνησαν από τα επιδόματα εορτών και αδειας των λειτουργών, υπαλλήλων και συνταξιούχων του Δημοσίου και των οργανισμών κύριας ασφάλισης. Ειδικότερα, με το άρθρο τρίτο του ν. 3845/2010 (Α' 65), όπως η παρ. 10 αυτού αντικαταστάθηκε από τότε που ίσχυσε με το άρθρο 24 του ν. 4038/2012 (Α' 14), ορίστηκε ότι «1. [...] 10. Τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και το επίδομα αδειας, που προβλέπονται από οποιαδήποτε γενική ή ειδική διάταξη νόμου ή κανονιστικής πράξης, για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους όλων των Φορέων Κύριας Ασφάλισης, με εξαίρεση τους συνταξιούχους του Ο.Γ.Α., χορηγούνται εφόσον ο δικαιούχος έχει υπερβεί το 60ο έτος της ηλικίας και το ύψος τους καθορίζεται ως εξής: α) Το επίδομα εορτής Χριστουγέννων, στο ποσό των τετρακοσίων (400) ευρώ. β) Το επίδομα εορτής Πάσχα, στο ποσό των διακοσίων (200) ευρώ. γ) Το επίδομα αδειας, στο ποσό των διακοσίων (200) ευρώ. Ειδικά για τους συνταξιούχους που λαμβάνουν σύνταξη γήρατος ή αναπηρίας ή λόγω θανάτου, το ποσό της οποίας είναι μικρότερο των τετρακοσίων (400) ευρώ, τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα, καθώς και το επίδομα αδειας, δεν μπορούν να είναι μεγαλύτερα των ποσών που ελάμβαναν με βάση τις προϊσχύουσες του ν. 3845/2010 διατάξεις. Τα ανωτέρω επιδόματα αναπροσαρμόζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης [...] 11. Από το όριο ηλικίας που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο εξαιρούνται όσοι εξ ιδίου δικαιώματος λαμβάνουν σύνταξη λόγω αναπηρίας ή με το καθεστώς των βαρέων και ανθυγιεινών ή των οικοδομικών επαγγελματιών, καθώς και οι δικαιούχοι εκ μεταβίβασης, εφόσον οι τελευταίοι: α) είναι δικαιούχοι λόγω θανάτου συζύγου, ή β) δεν έχουν υπερβεί το 18ο έτος ή αν σπουδάζουν, το 24ο έτος της ηλικίας τους, ή γ) είναι ανίκανοι για άσκηση οποιουδήποτε βιοποριστικού επαγγέλματος σε ποσοστό μεγαλύτερο του 67%. 12. Αν καταβάλλονται στο ίδιο πρόσωπο δύο κύριες συντάξεις από οποιονδήποτε ασφαλιστικό φορέα κύριας ασφάλισης, τα επιδόματα της παραγράφου 10 καταβάλλονται μόνο από τον φορέα που καταβάλλει την μεγαλύτερη σύνταξη. 13. [...]».

Σχετικά με τα επιδόματα αυτά, με το άρθρο 32 του ν. 3896/2010 (Α' 207), όπως το πρώτο εδάφιο του άρθρου αυτού τροποποιήθηκε με την περ. β' της παρ. 2 του άρθρου 37 του ν. 3996/2011 (Α' 170), ορίστηκε ότι: «Ειδικά για το εξωιδρυματικό επίδομα που λαμβάνουν οι συνταξιούχοι των ασφαλιστικών Οργανισμών κύριας ασφάλισης αρμοδιότητας Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και του ΝΑΤ, καθώς και για το επίδομα απόλυτης αναπηρίας με το οποίο προσαυξάνεται η σύνταξη των τυφλών συνταξιούχων των Οργανισμών αυτών, ως δώρο εορτών Χριστουγέννων χορηγείται ολόκληρο το ποσό του μηνιαίου καταβαλλόμενου επιδόματος απόλυτης αναπηρίας ή του εξωιδρυματικού

επιδόματος, ενώ ως δώρο Πάσχα και επιδόματος αδείας το ήμισυ του μηνιαία καταβαλλόμενου επιδόματος απόλυτης αναπηρίας ή του εξωιδρυματικού επιδόματος αντίστοιχα. Τα επιδόματα της παρ. 10 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010 (ΦΕΚ 65 Α΄) και τα δώρα του παρόντος άρθρου δεν καταβάλλονται, εφόσον οι καταβαλλόμενες συντάξεις, συμπεριλαμβανομένων των επιδομάτων της παραγράφου 10 και των δώρων του παρόντος άρθρου, υπολογιζόμενες σε δωδεκάμηνη βάση υπερβαίνουν κατά μήνα, τα δύο χιλιάδες πεντακόσια (2.500,00) ευρώ. Αν με την καταβολή των επιδομάτων της παρ. 10 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010 και την καταβολή των δώρων του παρόντος άρθρου, οι καταβαλλόμενες συντάξεις υπερβαίνουν το ύψος αυτό, το σύνολο του ποσού που αντιστοιχεί στα επιδόματα της παραγράφου 10 και τα δώρα του άρθρου αυτού καταβάλλονται μέχρι του ορίου των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2500,00) ευρώ. [...]».

Ακολούθησαν η επιβολή από 1.8.2010 εισφοράς αλληλεγγύης στους συνταξιούχους των φορέων κύριας ασφάλισης με το άρθρο 38 του ν. 3863/2010 (Α΄ 115) και στους συνταξιούχους του Δημοσίου με το άρθρο 11 του ν. 3865/2010 (Α΄ 120), η αναπροσαρμογή των ποσοστών της εισφοράς αυτής και η επέκτασή της από 1.9.2011 στους συνταξιούχους της επικουρικής ασφάλισης με το άρθρο 44 παρ. 10-13 του ν. 3986/2011 (Α΄ 152) και η επιβολή από 1.11.2011 μειώσεων των κύριων και επικουρικών συντάξεων κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στα άρθρα 1 και 2 του ν. 4024/2011 (Α΄ 226), ανάλογα με την ηλικία των συνταξιούχων και το ποσό της χορηγούμενης σε αυτούς κύριας ή επικουρικής σύνταξης.

15. Επειδή, όπως έχει κριθεί με τις 2287-2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι αναφερόμενες στην προηγούμενη σκέψη περικοπές, έχοντας αποφασιστεί υπό την πίεση όλως εξαιρετικών περιστάσεων και επιβαλλόμενες κατά την εκτίμηση του νομοθέτη για την άμεση αντιμετώπιση της κρίσης, ενόψει του ύψους και των εν γένει χαρακτηριστικών τους, καθώς και των συνθηκών υπό τις οποίες θεσπίστηκαν, ούτε στην αρχή της αναλογικότητας αντίκεινται, καθώς δεν παρίστανται, πάντως, απρόσφορες ή μη αναγκαίες να υπηρετήσουν τον δημόσιο σκοπό για τον οποίο επιβλήθηκαν, ούτε τον πυρήνα του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση προσβάλλουν, καθώς δεν υφίστανται σοβαρές ενδείξεις ότι θίγουν το εγγυημένο από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης των συνταξιούχων. Ενόψει, άλλωστε, των ανωτέρω συνθηκών της θέσπισής τους, δεν απαιτούνταν περαιτέρω εκτίμηση των επιπτώσεών τους από τον νομοθέτη. Τέλος, δεν μπορεί να γεννηθεί ζήτημα παραβίασης της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, δεδομένου ότι τα ληφθέντα μέτρα επιβλήθηκαν, όπως αναφέρθηκε, ενόψει έκτακτων και απρόβλεπτων συνθηκών και είχαν επείγοντα χαρακτήρα.

Κατόπιν αυτών, οι πιο πάνω διατάξεις, καθ' ο μέρος επιβάλλονται με αυτές οι εν λόγω περικοπές και μειώσεις, είναι, από τις ανωτέρω απόψεις, συμβατές με το Σύνταγμα. Τέλος, οι περικοπές που θεσπίστηκαν με τις ανωτέρω διατάξεις δεν αντίκεινται ούτε στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., εφόσον, υπό τα ανωτέρω δεδομένα, δεν κλονίζεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ του γενικού συμφέροντος που τις υπαγόρευσε και των περιοριζόμενων με αυτές περιουσιακών δικαιωμάτων.

16. Επειδή, στη συνέχεια, σε εφαρμογή του εγκριθέντος με τον ν. 4046/2012 (Α΄ 28) Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος, ακολούθησαν οι ν. 4051/2012 (Α΄ 40) και 4093/2012 (Α΄ 222), με τις διατάξεις των οποίων επιβλήθηκαν από 1.1.2012 και 1.1.2013, αντίστοιχα, περαιτέρω μειώσεις και περικοπές στις συντάξεις των συνταξιούχων του Δημοσίου και των φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης. Μεταξύ δε των περικοπών αυτών περιλαμβάνεται και η κατάργηση από 1.1.2013, με την περ. 3 της υποπαρ. ΙΑ.6 της παρ. ΙΑ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, των δώρων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και του επιδόματος αδείας. Με τη διάταξη αυτήν, όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 6 του άρθρου 34 του ν. 4111/2013 (Α΄ 18), ορίστηκε ότι: «Από 1.1.2013 τα επιδόματα και δώρα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και το επίδομα αδείας, που προβλέπονται από οποιαδήποτε γενική ή ειδική διάταξη νόμου ή κανονιστική πράξη ή καταστατική διάταξη για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους όλων των φορέων και τομέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας,

Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, καθώς και του ΟΓΑ, του ΝΑΤ και της Τράπεζας της Ελλάδος καταργούνται. Κατ' εξαίρεση από 1.1.2013 χορηγείται σε όσους λαμβάνουν το εξωιδρυματικό επίδομα των παρ. 1 και 2 του άρθρου 42 του ν. 1140/1981, όπως ισχύουν, ως δώρο Χριστουγέννων ολόκληρο το ποσό του εξωιδρυματικού επιδόματος και ως δώρο Πάσχα και επιδόματος αδείας το ήμισυ του μηνιαία καταβαλλόμενου επιδόματος. Το ανωτέρω συνολικό ετήσιο ποσό των δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα, καθώς και του επιδόματος αδείας επιμερίζεται σε δωδεκάμηνη βάση και προσαυξάνει τη μηνιαία σύνταξή τους».

Οι περικοπές των συντάξεων που επήλθαν, κατ' εφαρμογή του δεύτερου Μνημονίου Συνεννόησης (ν. 4046/2012) με τους ανωτέρω νόμους 4051/2012 και 4093/2012 τόσο στις κύριες όσο και στις επικουρικές συντάξεις κρίθηκαν αντισυνταγματικές με τις 2287 και 2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας. Ειδικότερα, με τις αποφάσεις αυτές κρίθηκε ότι οι εν λόγω περικοπές αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 και 4 και 106 παρ. 1 του Συντάγματος καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. και ότι είναι, ως εκ τούτου, ανίσχυρες και μη εφαρμοστέες, διότι με τις διατάξεις αυτές επιχειρήθηκε νέα, για πολλοστή φορά, περικοπή συνταξιοδοτικών παροχών της ίδιας ομάδας θιγομένων, χωρίς να έχει προηγηθεί εμπεριστατωμένη μελέτη, με την οποία να διαπιστώνεται και να αναδεικνύεται τεκμηριωμένα ότι η λήψη των συγκεκριμένων μέτρων ήταν σύμφωνη με τις σχετικές συνταγματικές δεσμεύσεις που απέρρεαν, μεταξύ άλλων, από τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης, τις αρχές της ισότητας και της αναλογικότητας και την προστασία της αξίας του ανθρώπου.

Περαιτέρω, με τις ίδιες αποφάσεις 2287 και 2288/2015 της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι οποίες εκδόθηκαν σε πιλοτικές δίκες του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 3900/2010 επί αγωγών, το Δικαστήριο, ύστερα από στάθμιση του δημόσιου συμφέροντος, αναφερόμενου στην οξυμένη δημοσιονομική κρίση και στην κοινώς γνωστή ταμειακή δυσχέρεια του ελληνικού κράτους, αφού έλαβε υπόψη του ότι η, κατά τα ανωτέρω, διάγνωση της αντισυνταγματικότητας των πιο πάνω διατάξεων θα συνεπαγόταν την υποχρέωση της Διοίκησης να συμμορφωθεί με αναδρομική καταβολή των συνταξιοδοτικών παροχών που περικόπηκαν βάσει των αντισυνταγματικών αυτών διατάξεων όχι μόνο στους ενάγοντες αλλά και σε ιδιαιτέρως ευρύ κύκλο προσώπων που αφορούσαν οι πρότυπες δίκες, όρισε ότι οι συνέπειες της αντισυνταγματικότητας των επίμαχων διατάξεων θα επέλθουν μετά τη δημοσίευση των εν λόγω αποφάσεων, η οποία έλαβε χώρα στις 10.6.2015, και ότι η διαγνωσθείσα αντισυνταγματικότητα θα έχει αναδρομικό χαρακτήρα μόνο για όσους έχουν ασκήσει ένδικα μέσα ή βοηθήματα μέχρι τον χρόνο δημοσίευσης των αποφάσεων αυτών. Περικοπή των δώρων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και του επιδόματος αδείας επιβλήθηκε και στους συνταξιούχους του Δημοσίου, καθώς επίσης και στους λειτουργούς, υπαλλήλους και μισθωτούς του Δημοσίου, ν.π.δ.δ., ν.π.ι.δ. και ο.τ.α. με την υποπαρ. Β.4 της παρ. Β και την υποπαρ. Γ.1 της παρ. Γ, αντίστοιχα, του ίδιου ως άνω άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012. Ως προς τις περικοπές όμως αυτές κρίθηκε ότι δεν παραβιάζουν τη δίκαιη ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού συμφέροντος και της προστασίας των δικαιωμάτων των συνταξιούχων και υπαλλήλων στους οποίους επιβλήθηκαν και, συνεπώς, ότι δεν αντίκεινται στην κατοχυρωμένη από το άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της αναλογικότητας ούτε στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. ούτε στα άρθρα 4 παρ. 1 και 5 και 25 παρ. 4 του Συντάγματος ούτε στις συνταγματικές διατάξεις για το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και την απορρέουσα από αυτές αρχή της αναλογίας αποδοχών ενεργείας και σύνταξης, όπως ισχύει για κάθε κατηγορία (Ε.Σ. 1389/2021 Ολομ. σκέψη 29, Σ.τ.Ε. 1307/2019 Ολομ. σκέψη 20).

17. Επειδή, ακολούθησε ο ν. 4334/2015 «Επείγουσες ρυθμίσεις για τη διαπραγμάτευση και σύναψη συμφωνίας με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (Ε.Μ.Σ.)» (Α' 80), στον οποίο παρατίθεται, εν είδει προοιμίου, η Ανακοίνωση του Συμβουλίου Κορυφής («Eurosummit»), που έλαβε χώρα στις Βρυξέλλες στις 12.7.2015, σχετικά με τις δεσμεύσεις της Ελλάδας ενόψει μελλοντικής συμφωνίας με τον Ε.Μ.Σ.. Μεταξύ των δεσμεύσεων αυτών αναφέρεται και η λήψη εμπροσθοβαρών μέτρων για τη βελτίωση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος ως μέρος ενός

προγράμματος συνολικής αναμόρφωσης του συνταξιοδοτικού συστήματος.

Ειδικότερα, στην εν λόγω ανακοίνωση αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι: «Η Ελληνική Κυβέρνηση πρέπει, ιδίως, σε συμφωνία με τους Θεσμούς: να πραγματοποιήσει φιλόδοξες μεταρρυθμίσεις στο συνταξιοδοτικό σύστημα και να καθορίσει πολιτικές προκειμένου να αντισταθμίσει πλήρως τη δημοσιονομική επίπτωση της απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας για την συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση του 2012 και να εφαρμόσει τη ρήτρα μηδενικού ελλείμματος ή αμοιβαία συμφωνηθέντων εναλλακτικών μέτρων μέχρι τον Οκτώβριο του 2015».

Περαιτέρω, στην παρ. Γ του άρθρου 3 του ν. 4336/2015 «Συνταξιοδοτικές διατάξεις - Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης» (Α' 94), η οποία έχει τον τίτλο «Συμφωνία Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων», παρατίθεται το «Μνημόνιο Συνεννόησης για τριετές πρόγραμμα του ΕΜΣ» για την Ελλάδα (τρίτο «Μνημόνιο Συνεννόησης»), στο οποίο αναφέρονται, μεταξύ άλλων, οι δεσμεύσεις της Χώρας για την ενίσχυση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος.

Ειδικότερα, στην ανωτέρω παρ. Γ του άρθρου 3 αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «1. Προοπτική και στρατηγική [...] Η εφαρμογή του προγράμματος μεταρρυθμίσεων θα αποτελέσει τη βάση για βιώσιμη ανάκαμψη. Οι σχετικές πολιτικές είναι δομημένες γύρω από τέσσερις πυλώνες: · Αποκατάσταση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας (ενότητα 2): Η Ελλάδα θα θέσει ως στόχο την επίτευξη μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού πλεονάσματος ύψους 3,5% του ΑΕΠ, μέσω ενός συνδυασμού εμπροσθοβαρών παραμετρικών δημοσιονομικών μεταρρυθμίσεων, συμπεριλαμβανομένων του συστήματος ΦΠΑ και του συνταξιοδοτικού συστήματός της [...] 2. Επίτευξη βιώσιμων δημόσιων οικονομικών που στηρίζουν την ανάπτυξη και την απασχόληση [...] 2.5 Βιώσιμο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας. 2.5.1 Συντάξεις: Οι συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις του 2010 και του 2012, εάν εφαρμοστούν πλήρως, θα βελτιώσουν σημαντικά τη μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα του συνολικού συνταξιοδοτικού συστήματος. Ωστόσο, το συνταξιοδοτικό σύστημα παραμένει κατακερματισμένο και δαπανηρό και απαιτεί σημαντικές ετήσιες μεταβιβάσεις από τον Κρατικό Προϋπολογισμό. Ως εκ τούτου, απαιτούνται πολύ πιο φιλόδοξα μέτρα για την αντιμετώπιση των υφιστάμενων διαρθρωτικών προκλήσεων, καθώς και των πρόσθετων πιέσεων στο σύστημα λόγω της οικονομικής κρίσης. [...] Για να αντιμετωπίσουν αυτές τις προκλήσεις, οι αρχές δεσμεύονται να εφαρμόσουν πλήρως τις υφιστάμενες μεταρρυθμίσεις και επίσης θα προβούν σε περαιτέρω μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας [...] i. [...] ii. Έως τον Οκτώβριο του 2015 (βασικό παραδοτέο) οι αρχές θα θεσπίσουν νομοθετικά περαιτέρω μεταρρυθμίσεις που θα αρχίσουν να ισχύουν από την 1η Ιανουαρίου 2016: α) [...] ια) αποκατάσταση του παράγοντα διατηρησιμότητας της μεταρρύθμισης του 2012 ή εξεύρεση αμοιβαία αποδεκτών εναλλακτικών μέτρων στο συνταξιοδοτικό σύστημα· ιβ) η ελληνική κυβέρνηση θα προσδιορίσει και θα θεσπίσει νομοθετικά έως τον Οκτώβριο του 2015 ισοδύναμα μέτρα για την πλήρη αντιστάθμιση των επιπτώσεων της εφαρμογής της δικαστικής απόφασης σχετικά με τα συνταξιοδοτικά μέτρα του 2012 [...]. iii. Έως το Δεκέμβριο του 2015 (βασικό παραδοτέο) η κυβέρνηση θα ενοποιήσει όλα τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης σε μια ενιαία οντότητα, [...]».

18. Επειδή, σε συνέχεια των δεσμεύσεων τις οποίες ανέλαβε η Ελληνική Δημοκρατία με τους νόμους 4334/2015 και 4336/2015, στο πλαίσιο της συμφωνίας με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας, για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος, θεσπίστηκε ο ν. 4387/2016 «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας - Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού - συνταξιοδοτικού συστήματος - Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις» (Α' 85), ο οποίος άρχισε να ισχύει, κατά το άρθρο 122 αυτού, από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (12.5.2016). Με τον νόμο αυτόν ιδρύθηκε ενιαίος φορέας απονομής των κύριων συντάξεων, ο Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.) (άρθρο 51), στον οποίο από 1.1.2017 (ημερομηνία έναρξης της λειτουργίας του) εντάχθηκαν αυτοδικαίως όλοι οι υφιστάμενοι φορείς κύριας κοινωνικής ασφάλισης σύμφωνα με τα άρθρα 53 επ. και θεσπίστηκαν ενιαίοι κανόνες για τον υπολογισμό των συνταξιοδοτικών αυτών παροχών (κύριων συντάξεων), οι οποίες για τους μελλοντικούς

συνταξιούχους θα είναι κατά κανόνα μικρότερες από τις καταβαλλόμενες υπό την ισχύ του προγενέστερου ασφαλιστικού συστήματος.

Ειδικότερα, στην παρ. 1 του άρθρου 2 του νόμου αυτού ορίστηκε ότι: «Από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, η κύρια σύνταξη [...] υπολογίζεται ως το άθροισμα δύο τμημάτων: της εθνικής σύνταξης του άρθρου 7 και της ανταποδοτικής σύνταξης του άρθρου 8 του παρόντος». Στην παρ. 3 του ίδιου άρθρου ορίστηκε ότι: «Το ανταποδοτικό μέρος της σύνταξης υπολογίζεται βάσει των αποδοχών επί των οποίων καταβλήθηκαν εισφορές και του ποσοστού αναπλήρωσης, σύμφωνα με το άρθρο 8 του παρόντος. Το άθροισμα της εθνικής και της ανταποδοτικής σύνταξης αποσκοπεί στην εξασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης, όσο το δυνατό εγγύτερα προς εκείνο που είχε ο ασφαλισμένος κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου». Στη δε παρ. 4 του ίδιου άρθρου 2 ορίστηκε ότι: «Το ποσό της κατά τα ανωτέρω παραγράφου 1 σύνταξης καταβάλλεται ανά μήνα». Το Κεφάλαιο Β΄ του νόμου αυτού (άρθρα 4-26) αναφέρεται στις συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων και των στρατιωτικών, ενώ το Κεφάλαιο Γ΄ (άρθρα 27-37) περιλαμβάνει ρυθμίσεις για τους ασφαλισμένους του ιδιωτικού τομέα· ορίζεται όμως στην παρ. 1 του άρθρου 27 ότι οι ρυθμίσεις των άρθρων 4-20 του Κεφαλαίου Β΄ εφαρμόζονται κατ' αρχήν και στους ασφαλισμένους των φορέων, τομέων, κλάδων και λογαριασμών που εντάσσονται στον Ε.Φ.Κ.Α. του άρθρου 53. Στο άρθρο 10 του νόμου προβλέπεται προσαύξηση της σύνταξης λόγω οικογενειακής παροχής και στην παρ. 4 του άρθρου 17 προβλέπεται επιπλέον παροχή για τους ασφαλισμένους για τους οποίους προκύπτει, βάσει γενικών, ειδικών ή καταστατικών διατάξεων που ίσχυαν έως την έναρξη ισχύος του εν λόγω νόμου, υποχρεωτική ασφάλιση σε δύο ή περισσότερους φορείς ή τομείς ασφάλισης που εντάσσονται στον Ε.Φ.Κ.Α. Περαιτέρω, στο πλαίσιο εφαρμογής των ενιαίων κανόνων του Ε.Φ.Κ.Α. προβλέπεται στον ανωτέρω ν. 4387/2016 ότι οι ήδη καταβαλλόμενες συντάξεις κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού επανυπολογίζονται και διαμορφώνονται και αυτές, όπως και οι μελλοντικές, ως άθροισμα εθνικής και ανταποδοτικής σύνταξης.

Ειδικότερα, στο άρθρο 14 του νόμου ορίζονται τα εξής: «1. α. Σε εφαρμογή των ενιαίων κανόνων του Ε.Φ.Κ.Α. και των θεμελιωδών αρχών του άρθρου 1, οι ήδη καταβαλλόμενες κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, κύριες συντάξεις αναπροσαρμόζονται, σύμφωνα με τα άρθρα 7, 8, 13 και 14, βάσει των διατάξεων των επόμενων παραγράφων. β. Για τον υπολογισμό του ανταποδοτικού μέρους των καταβαλλόμενων, έως την έναρξη ισχύος του παρόντος, συντάξεων, για τον προσδιορισμό των συντάξιμων αποδοχών λαμβάνεται υπόψη ο συντάξιμος μισθός επί του οποίου κανονίστηκε η ήδη χορηγηθείσα σύνταξη, όπως αυτός είχε διαμορφωθεί πριν την έναρξη ισχύος του παρόντος, με βάση τους κανόνες αναπροσαρμογής των συντάξιμων αποδοχών του Δημοσίου, που ίσχυαν κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης καθορίζεται κάθε άλλο σχετικό θέμα για την εφαρμογή της διάταξης αυτής. 2. α. Μέχρι την 31.12.2018, οι συντάξεις της προηγούμενης παραγράφου συνεχίζουν να καταβάλλονται στο ύψος που είχαν διαμορφωθεί κατά την 31.12.2014, σύμφωνα με τις τότε ισχύουσες διατάξεις. [...] β. Από 1.1.2019, εφόσον το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων αυτών είναι μεγαλύτερο από αυτό που προκύπτει από τον υπολογισμό τους βάσει της παραγράφου 1, το επιπλέον ποσό εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά, συμψηφιζόμενο κατ' έτος και μέχρι την πλήρη εξάλειψή του, με την εκάστοτε αναπροσαρμογή των συντάξεων, όπως αυτή προκύπτει σε εφαρμογή της παραγράφου 3. Εάν το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων είναι μικρότερο από αυτό που προκύπτει από τον υπολογισμό τους βάσει της παραγράφου 1, τότε αυτό προσαυξάνεται κατά το ένα πέμπτο της διαφοράς σταδιακά και ισόποσα εντός πέντε ετών από την ολοκλήρωση του τρέχοντος προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής. Τα ανωτέρω στοιχεία αποτυπώνονται από 1.1.2018 για κάθε ασφαλισμένο στο οικείο πληροφοριακό σύστημα. 3.α. [...] 4. Από την 1.1.2017 και ανά τριετία, η Εθνική Αναλογιστική Αρχή εκπονεί υποχρεωτικά αναλογιστικές μελέτες, οι οποίες επικυρώνονται από την Επιτροπή Οικονομικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με αντικείμενο τη συνεχή παρακολούθηση της εξέλιξης της εθνικής συνταξιοδοτικής δαπάνης. Με ειδικό νόμο ανακαθορίζονται οι συντάξεις με στόχο τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος. Το ύψος των ανωτέρω δαπανών για την εθνική, την ανταποδοτική και την επικουρική σύνταξη, προβαλλόμενο έως το έτος

2060, δεν πρέπει να υπερβαίνει το περιθώριο αύξησης των 2,5 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ, με έτος αναφοράς το 2009».

Εξάλλου, στην παρ. 2 του άρθρου 27 του ίδιου νόμου περιλαμβάνονται ειδικές διατάξεις για όσους συνταξιούχους προέρχονται από τον ιδιωτικό τομέα και λαμβάνουν σύνταξη λόγω αναπηρίας, ορίζεται δε, εκτός των άλλων, ότι το εξωιδρυματικό επίδομα παραπληγίας τετραπληγίας χορηγείται στους ασφαλισμένους, στους συνταξιούχους και στα μέλη των οικογενειών τους που πληρούν τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στις διατάξεις που ισχύουν κατά τη θέση σε ισχύ του ν. 4387/2016.

Περαιτέρω, με το άρθρο 28 του ίδιου νόμου ρυθμίζεται ο τρόπος υπολογισμού της ανταποδοτικής σύνταξης των ασφαλισμένων των φορέων κοινωνικής ασφάλισης του ιδιωτικού τομέα και με το άρθρο 33 του νόμου αυτού θεσπίζεται ο επανυπολογισμός (αναπροσαρμογή) των ήδη καταβαλλομένων κατά την έναρξη ισχύος του νόμου κύριων συντάξεων των συνταξιούχων του ιδιωτικού τομέα κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν τον επανυπολογισμό των συντάξεων των δημοσίων υπαλλήλων και παρέχεται εξουσιοδότηση στον Υπουργό Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης να καθορίσει με απόφασή του κάθε αναγκαίο θέμα εφαρμογής της διάταξης αυτής. Ειδικότερα, στο εν λόγω άρθρο 33 προβλέπεται ότι: «1. (όπως η παρ. 1 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 25 του ν. 4445/2016, Α' 236) Οι ήδη καταβαλλόμενες, κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, κύριες συντάξεις, πλην όσων χορηγούνται από τον ΟΓΑ, αναπροσαρμόζονται, σύμφωνα με την ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 14, σε συνδυασμό με τα άρθρα 7, 8, 27, 28, 30 και 12, βάσει των ειδικότερων ρυθμίσεων της επόμενης παραγράφου. 2. Για τον υπολογισμό του ανταποδοτικού μέρους των καταβαλλόμενων, έως την ημερομηνία έναρξης ισχύος του νόμου αυτού, συντάξεων, ως συντάξιμες αποδοχές λαμβάνεται υπόψη ο συντάξιμος μισθός επί του οποίου υπολογίστηκε η ήδη χορηγηθείσα σύνταξη. [...] Με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης καθορίζεται κάθε αναγκαίο θέμα εφαρμογής της διάταξης αυτής».

Κατ' επίκληση της τελευταίας αυτής εξουσιοδοτικής διάταξης αλλά και της ανωτέρω διάταξης του άρθρου 14 του ν. 4387/1986 εκδόθηκε η 26083/887/7.6.2016 κοινή απόφαση του Υφυπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών με τίτλο «Αναπροσαρμογή κύριων συντάξεων - Προστασία καταβαλλόμενων συντάξεων» (Β' 1605 και διορθώσεις σφαλμάτων Β' 1623 και Β' 1988), η οποία, μεταξύ άλλων, ρυθμίζει ζητήματα σχετικά με τον επανυπολογισμό των συντάξεων. Επίσης, με τον ίδιο ν. 4387/2016 θεσπίστηκαν ενιαίοι κανόνες υπολογισμού των επικουρικών συντάξεων για τους μελλοντικούς συνταξιούχους καθώς και επανυπολογισμός των ήδη καταβαλλόμενων κατά τη δημοσίευση του ως άνω νόμου επικουρικών συντάξεων. Ειδικότερα, με το άρθρο 74 του εν λόγω νόμου, με το οποίο αντικαταστάθηκε η παρ. 2 του άρθρου 35 του ν. 4052/2012 και προστέθηκε παρ. 3 στο άρθρο αυτό, το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης (Ε.Τ.Ε.Α.) μετονομάστηκε σε «Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών» (Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.), συγκροτούμενο από δύο κλάδους (κλάδο επικουρικής ασφάλισης και κλάδο εφάπαξ παροχών), που λειτουργούν με οικονομική και λογιστική αυτοτέλεια.

Με το άρθρο 78 του ν. 4387/2016 ρυθμίζεται το ειδικότερο ζήτημα του οικονομικού συστήματος λειτουργίας του Ταμείου, ύστερα από αντικατάσταση του άρθρου 39 του ν. 4052/2012, ως εξής: «1. Το Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. λειτουργεί για όσους ασφαλιζονται για πρώτη φορά από 1.1.2014 με βάση το διανεμητικό σύστημα προκαθορισμένων εισφορών με νοητή κεφαλαιοποίηση. Το ίδιο σύστημα εφαρμόζεται: α) για τους ασφαλισμένους μέχρι 31.12.2013 στον κλάδο επικουρικής ασφάλισης για το χρόνο ασφάλισης από 1.1.2015 και εφεξής και β) [...] 2. Οι ασφαλιστικές εισφορές που καταβάλλονται για κάθε ασφαλισμένο των κατηγοριών αυτών, ανά κλάδο, τηρούνται σε ατομικές μερίδες από 1.1.2014».

Περαιτέρω, στο άρθρο 96 του ίδιου ν. 4387/2016, που ανήκει στο Κεφάλαιο Η' του νόμου με τίτλο «Διαχρονικό Δίκαιο», ορίζεται ότι: «1. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος το άρθρο 42 του Ν. 4052/2012 αντικαθίσταται ως εξής: "Στο πλαίσιο του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης, η επικουρική σύνταξη των ασφαλισμένων στο Ε.Τ.Ε.Α. καθορίζεται ως εξής: 1. Το ποσό της καταβαλλόμενης σύνταξης διαμορφώνεται με βάση: α) τα δημογραφικά δεδομένα, τα οποία στηρίζονται σε εγκεκριμένους πίνακες θνησιμότητας και β) το πλασματικό ποσοστό επιστροφής που θα εφαρμόζεται

στις συνολικά καταβληθείσες εισφορές και το οποίο θα προκύπτει από την ποσοστιαία μεταβολή των συντάξιμων αποδοχών των ασφαλισμένων. 2. (όπως το πρώτο εδάφιο της παρ. αυτής διαμορφώθηκε με το εδάφιο α΄ της παρ. 11 του άρθρου δεύτερου του ν. 4393/2016 - Α΄ 106) Σε περίπτωση ελλειμμάτων λειτουργεί αυτόματος μηχανισμός εξισορρόπησης, ο οποίος αποκλείει κάθε αναπροσαρμογή των συντάξεων σύμφωνα με την υπουργική απόφαση της παρ. 4 του παρόντος. Κατά τη χρονική περίοδο αυξημένων εισφορών, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 97, οι συντάξεις δεν αναπροσαρμόζονται στην περίπτωση που, εάν αφαιρεθούν τα έξοδα από τα έσοδα του Ταμείου, το αποτέλεσμα είναι είτε αρνητικό είτε μικρότερο από το 0,5% των εισφορών, λαμβάνοντας υπόψη τα απολογιστικά στοιχεία της προηγούμενης χρήσης. 3. Μετά την προαναφερόμενη περίοδο οι συντάξεις δεν θα αναπροσαρμόζονται σε περίπτωση που αν αφαιρεθούν τα έξοδα από τα έσοδα, το αποτέλεσμα θα προκύπτει αρνητικό. Περαιτέρω της προαναφερόμενης διαδικασίας και μόνο στην περίπτωση δημιουργίας ελλειμμάτων, θα γίνεται χρήση περιουσιακών στοιχείων του Κλάδου της Επικουρικής ασφάλισης. 4. (όπως διαμορφώθηκε με το εδάφιο β΄ της παρ. 11 του άρθρου δεύτερου του ν. 4393/2016) Μέχρι την 1.6.2016 εκδίδεται απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, μετά από σύμφωνη γνώμη της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής, με την οποία καθορίζονται οι τεχνικές παράμετροι, καθώς και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή του άρθρου αυτού. 5. α. Για τους ασφαλισμένους από την 1.1.2014 και εφεξής το ποσό της επικουρικής σύνταξης υπολογίζεται, σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1, 2 και 3 του άρθρου αυτού. β. Για τους ασφαλισμένους μέχρι 31.12.2013, οι οποίοι καταθέτουν αίτηση συνταξιοδότησης από την 1.1.2015 και εφεξής, το ποσό της επικουρικής σύνταξης αποτελείται από το άθροισμα δύο τμημάτων: βα. το τμήμα της σύνταξης που αντιστοιχεί στο χρόνο ασφάλισής τους έως 31.12.2014 υπολογίζεται με βάση ποσοστό αναπλήρωσης, το οποίο για κάθε χρόνο ασφάλισης αντιστοιχεί σε ποσοστό 0,45% υπολογιζομένου επί των συντάξιμων αποδοχών εκάστου ασφαλισμένου, όπως αυτές υπολογίζονται και για την έκδοση της κύριας σύνταξης. ββ. το τμήμα της σύνταξης που αντιστοιχεί στο χρόνο ασφάλισής τους από 1.1.2015 και εφεξής υπολογίζεται, σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1, 2 και 3 του άρθρου αυτού". 2. [...] 4. (όπως διαμορφώθηκε με το εδάφιο α΄ της παρ. 10 του άρθρου δεύτερου του ν. 4393/2016) Οι ήδη καταβαλλόμενες κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου επικουρικές συντάξεις αναπροσαρμόζονται με εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου, εφόσον το άθροισμα κύριας και επικουρικής σύνταξης του δικαιούχου υπερβαίνει το ποσό των χιλίων τριακοσίων (1300) ευρώ. Τα ανωτέρω στοιχεία αποτυπώνονται για κάθε ασφαλισμένο στο οικείο πληροφοριακό σύστημα. [...] Σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται, μετά την αναπροσαρμογή, το άθροισμα κύριας και επικουρικής σύνταξης να μειωθεί πέραν του ανωτέρω ορίου των χιλίων τριακοσίων (1.300) ευρώ, του υπερβάλλοντος ποσού καταβαλλομένου ως προσωπική διαφορά. [...] 5. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, το Ε.Τ.Ε.Α. χορηγεί αποκλειστικά την επικουρική σύνταξη, όπως ρυθμίζεται με τις διατάξεις του άρθρου αυτού και καταργείται κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος οι διατάξεις που προβλέπουν κατώτατα όρια επικουρικών συντάξεων καταργούνται και η χορήγηση της επικουρικής σύνταξης γίνεται αποκλειστικά με τους όρους του παρόντος. 6. (όπως η παρ. αυτή ισχύει μετά την αντικατάστασή της, από τότε που ίσχυσε, με την παρ. 2 του άρθρου 56 του ν. 4445/2016) Με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης καθορίζεται σύμφωνα με τα ανωτέρω ο επανυπολογισμός και η αναπροσαρμογή των καταβαλλόμενων ή καταβλητέων συντάξεων του Ε.Τ.Ε.Α. με τις προϊσχύουσες του παρόντος νόμου διατάξεις, ο τρόπος προσδιορισμού του ετήσιου ή μέσου ετήσιου ποσοστού αναπλήρωσης των καταβαλλόμενων συντάξεων με τις προϊσχύουσες του παρόντος νόμου διατάξεις, η διαδικασία και το αρμόδιο όργανο υλοποίησής τους, ο χρόνος αναπροσαρμογής των συντάξεων, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για το θέμα αυτό. Με ίδια απόφαση καθορίζεται κάθε αναγκαίο θέμα για την εφαρμογή του παρόντος άρθρου και ορίζεται η εργάσιμη ημέρα κατά την οποία καταβάλλεται η μηνιαία σύνταξη του Ε.Τ.Ε.Α.».

Κατ' επίκληση της παρ. 6 του άρθρου 96 του ν. 4387/2016 εκδόθηκε η 25909/470/7.6.2016 απόφαση του Υφυπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με τίτλο «Αναπροσαρμογή καταβαλλόμενων συντάξεων του Ενιαίου Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης» (Β΄ 1605

και διόρθωση σφαλμάτων Β' 1623), με την οποία καθορίστηκε η διαδικασία αναπροσαρμογής των, κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016, καταβαλλόμενων επικουρικών συντάξεων.

19. Επειδή, με το σύστημα ρυθμίσεων του ν. 4387/2016 επιχειρήθηκε μείζων μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, η οποία συνίσταται στη λήψη μέτρων για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, σύμφωνα με την επιταγή του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου αυτού: «Το νομοσχέδιο ενσωματώνει όλες τις προβλέψεις του νόμου 4336/2015 (Μνημονίου) εντάσσοντάς τις όμως στο πλαίσιο ενός εντελώς νέου θεσμικού πλαισίου που εξασφαλίζει κανόνες ισονομίας και κοινωνικής δικαιοσύνης», «για τον προσδιορισμό της οικονομικής ισορροπίας και βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος ελήφθησαν υπόψη, πέραν των υφιστάμενων κανονιστικών ρυθμίσεων, αναλογιστικές μελέτες-προβολές της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής, οι οποίες συντάχθηκαν με επιστημονική βοήθεια από την Διεθνή Οργάνωση Εργασίας και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή» και «γίνεται ανακαθορισμός, κατ' επιταγή των αρχών της συμμετοχικής δικαιοσύνης και της αλληλεγγύης των γενεών, των συντάξεων των ήδη συνταξιούχων με αναφορά στο νέο, ενιαίο τρόπο υπολογισμού της κύριας και επικουρικής σύνταξης για παλαιούς και νέους ασφαλισμένους». Όσον αφορά ειδικότερα τις συντάξεις, με τον ν. 4387/2016 μεταβλήθηκε εκ βάθρων το σύστημα υπολογισμού των συντάξεων των ασφαλισμένων στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, μισθωτών και αυτοαπασχολούμενων, περιλαμβανομένων και όσων λάμβαναν ήδη σύνταξη πριν από την έναρξη ισχύος του ως άνω νόμου (παλαιών συνταξιούχων).

Όπως κρίθηκε δε με τις 1890/2019 και 1891/2019 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεν εκωλύετο ο νομοθέτης από τις 2287-2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, με τις οποίες κρίθηκαν αντισυνταγματικές και αντίθετες προς το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. οι περικοπές των νόμων 4051/2012 και 4093/2012, να προβεί σε νέες ρυθμίσεις ως προς το ύψος των συντάξεων ή ακόμη και να επαναθεσπίσει τις κριθείσες ως παράνομες περικοπές, εφόσον λάμβανε υπόψη τα κριτήρια και ικανοποιούσε τις απαιτήσεις που έθεσε με τις ανωτέρω αποφάσεις του το Δικαστήριο κατόπιν ερμηνείας των μνημονευθεισών συνταγματικών διατάξεων, είτε, ακόμη, διατηρώντας τη σχετική προς τούτο ευχέρειά του, να προβεί στη θέσπιση νέου ασφαλιστικού συστήματος, στο πλαίσιο του οποίου, εφόσον επέλεγε να υιοθετήσει εκ νέου τις ανωτέρω κριθείσες ως αντισυνταγματικές περικοπές των συντάξεων κατά τον επανυπολογισμό των συντάξεων των παλαιών συνταξιούχων, όπως και έπραξε, υπεχρεούτο να αιτιολογήσει ειδικώς τον λόγο για τον οποίο ήταν τούτο αναγκαίο ενόψει της επιχειρούμενης συνολικής μεταρρύθμισης του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Επίσης, κρίθηκε ότι είναι θεμιτή η επιλογή του νομοθέτη να προβεί, στο πλαίσιο του νέου ασφαλιστικού συστήματος που εφαρμόζει ενιαίους κανόνες ως προς τον τρόπο υπολογισμού των απονεμόμενων στο σύνολο του πληθυσμού συντάξεων, σε επανυπολογισμό των ήδη καταβαλλόμενων κατά τη δημοσίευση του ν. 4387/2016 συντάξεων.

Με τις ίδιες αποφάσεις της Ολομέλειας του Δικαστηρίου κρίθηκε συμβατή με το Σύνταγμα και αιτιολογημένη η επιλογή του νομοθέτη, προκειμένου να καθορίσει τις καταβλητέες, από την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016, στους ήδη κατά τη δημοσίευσή του συνταξιούχους συντάξεις, στο πλαίσιο του επανυπολογισμού τους, να ορίσει για μεν τις κύριες συντάξεις ότι το ύψος τους θα ανέρχεται στο ύψος στο οποίο οι εν λόγω συντάξεις είχαν διαμορφωθεί μετά τις περικοπές των νόμων 4051/2012 και 4093/2012, οι οποίες είχαν κριθεί αντισυνταγματικές με τις προαναφερθείσες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας (βλ. Σ.τ.Ε. 1439/2020), για δε τις επικουρικές συντάξεις ως βάση επανυπολογισμού τους το ύψος στο οποίο οι συντάξεις αυτές είχαν διαμορφωθεί στις 31.12.2014, με τις επελθούσες δηλαδή περικοπές των νόμων αυτών (βλ. Σ.τ.Ε. 545/2022). Και τούτο, αφενός μεν λόγω της ουσιαστικής συνεισφοράς της εν λόγω νομοθετικής επιλογής στη συγκράτηση της συνταξιοδοτικής δαπάνης και, κατ' επέκταση, στην επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου της διατήρησης της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, αφετέρου δε ώστε να επωμιστούν και οι παλαιοί και όχι μόνο οι νέοι συνταξιούχοι και οι νυν ασφαλισμένοι (με τη θεσπιζόμενη με τον ίδιο νόμο αύξηση των εισφορών και τη μείωση των μελλοντικών συντάξεων) το βάρος της επιχειρούμενης μεταρρύθμισης, για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης και διαγενεακής ισότητας και αλληλεγγύης, δεδομένου ότι και αυτοί ωφελούνται εξ ίσου

από την επιδιωκόμενη με την επιχειρούμενη ασφαλιστική μεταρρύθμιση διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, τη διατήρηση δηλαδή της ικανότητάς του να χορηγεί συντάξεις στους υφιστάμενους και στους μελλοντικούς συνταξιούχους. Κρίθηκε, δηλαδή, κατ' αρχήν συνταγματικώς θεμιτή η εκ νέου κατ' ουσίαν θέσπιση των ως άνω περικοπών (των νόμων 4051/2012 και 4093/2012) στο πλαίσιο επανυπολογισμού των κύριων και επικουρικών συντάξεων με βάση τις διατάξεις των άρθρων 14 παρ. 2 και 96 παρ. 4 του ν. 4387/2016.

Ειδικότερα, με τις ανωτέρω 1890/2019 και 1891/2019 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας έγινε δεκτό ότι οι ανωτέρω ρυθμίσεις, οι οποίες, κατ' ουσίαν, ισοδυναμούσαν με εκ νέου υιοθέτηση με τον ν. 4387/2016 των ως άνω περικοπών για τους ήδη συνταξιούχους κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού (παλαιούς συνταξιούχους), ήταν δικαιολογημένες στο πλαίσιο του νέου ασφαλιστικού συστήματος, δηλαδή όχι ως μεμονωμένες, αυτοτελείς ρυθμίσεις, επιφέρουσες οριζόντιες περικοπές στις ήδη καταβαλλόμενες κατά τη δημοσίευση του ν. 4387/2016 συντάξεις, όπως είχε συμβεί στο παρελθόν με τη θέσπιση των περικοπών αυτών με τις σχετικές διατάξεις των νόμων 4051/2012 και 4093/2012, αλλά ως ρυθμίσεις εντασσόμενες σε ένα ευρύτερο πλέγμα μέτρων και διαρθρωτικών αλλαγών του νέου ριζικά αναμορφωμένου ασφαλιστικού συστήματος που θεσπίστηκε με τον ν. 4387/2016 και ως τμήμα της εισαχθείσας με αυτόν ασφαλιστικής μεταρρύθμισης, αποτέλεσμα της οποίας είναι οι μελλοντικοί συνταξιούχοι να λαμβάνουν, κατά κανόνα, μικρότερες, σε σχέση με τους παλαιούς συνταξιούχους, συνταξιοδοτικές παροχές. Αντιθέτως, οι ίδιες περικοπές είχαν κριθεί αντισυνταγματικές με τις προηγούμενες 2287 και 2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας ως απλές οριζόντιες περικοπές επιβληθείσες σε συνέχεια πολλών διαδοχικών προηγούμενων, για τον λόγο ότι, όπως εκτέθηκε ανωτέρω, δεν είχε προηγηθεί της θέσπισής τους η ειδική μελέτη που προσδιορίζουν και απαιτούν οι εν λόγω αποφάσεις, ακριβώς επειδή οι οριζόντιες αυτές περικοπές στις καταβαλλόμενες συντάξεις αποτελούσαν τη συνέχεια πολλών προηγούμενων περικοπών (βλ. σχετικώς και Σ.τ.Ε. 1439/2020 Ολομ., 545/2022 Ολομ.).

20. Επειδή, περαιτέρω, στον ν. 4387/2016, οι διατάξεις του οποίου εισάγουν ενιαίους κανόνες ως προς τον τρόπο υπολογισμού των απονεμόμενων στο σύνολο του πληθυσμού συντάξεων και προβλέπουν τον υπολογισμό της κύριας σύνταξης ως αθροίσματος δύο τμημάτων, της εθνικής σύνταξης του άρθρου 7 και της ανταποδοτικής σύνταξης του άρθρου 8 του εν λόγω νόμου (άρθρο 2 παρ. 1), προβλέπεται ότι το ποσό της σύνταξης αυτής καταβάλλεται «ανά μήνα» (άρθρο 2 παρ. 4), χωρίς καμία περαιτέρω πρόβλεψη για καταβολή ετήσιων παροχών, όπως ήταν τα δώρα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και το επίδομα αδειάς που είχαν καταργηθεί με το άρθρο πρώτο παρ. ΙΑ υποπαρ. ΙΑ.6 του ν. 4093/2012 και των οποίων η κατάργηση κρίθηκε αντισυνταγματική με τις 2287-2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, με συνέπεια οι παροχές αυτές να μην διατηρήθηκαν στο πλαίσιο του συνταξιοδοτικού συστήματος απονομής κύριων συντάξεων του ν. 4387/2016 και να μην καταβάλλονται για τον μετά την ισχύ του νόμου αυτού (12.5.2016) χρόνο. Άλλωστε, όπου ο νομοθέτης θέλησε να διατηρήσει ή να προβλέψει την καταβολή παροχών ή επιδομάτων, όρισε τούτο ρητώς (όπως στο άρθρο 10 του ν. 4387/2016, όπου προβλέπεται προσαύξηση της σύνταξης λόγω οικογενειακής παροχής, ή στην παρ. 4 του άρθρου 17 αυτού, όπου προβλέπεται επιπλέον παροχή για τους ασφαλισμένους για τους οποίους προκύπτει, βάσει γενικών, ειδικών ή καταστατικών διατάξεων που ίσχυαν έως την έναρξη ισχύος του εν λόγω νόμου, υποχρεωτική ασφάλιση σε δύο ή περισσότερους φορείς ή τομείς ασφάλισης που εντάσσονται στον Ε.Φ.Κ.Α., ή στην παρ. 2 του άρθρου 27, όπου προβλέπεται η διατήρηση της χορήγησης του εξωιδρυματικού επιδόματος στους ασφαλισμένους, στους συνταξιούχους και στα μέλη των οικογενειών τους που πληρούν τις προϋποθέσεις που ισχύουν κατά τη θέση σε ισχύ του ν. 4387/2016).

Περαιτέρω, με το άρθρο 96 του ν. 4387/2016 μεταβλήθηκε εκ βάθρων, κατά τα προαναφερθέντα, και το σύστημα υπολογισμού των επικουρικών συντάξεων, ομοίως χωρίς την πρόβλεψη καταβολής των αντισυνταγματικώς καταργηθέντων με την ως άνω υποπαρ. ΙΑ.6 της παρ. ΙΑ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 δώρων εορτών και επιδομάτων αδειάς. Αντίθετα μάλιστα, στην παρ. 5 του εν λόγω άρθρου 96 περιέχεται ρητή πρόβλεψη για το ότι από την έναρξη ισχύος του ν.

4387/2016 το Ε.Τ.Ε.Α. (μετονομασθέν με τον ίδιο νόμο σε Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.) χορηγεί «αποκλειστικά» την επικουρική σύνταξη όπως ρυθμίζεται με τις διατάξεις του άρθρου αυτού και καταργείται κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη. Επομένως, τα δώρα εορτών και το επίδομα αδείας που καταβάλλονταν επί των επικουρικών συντάξεων, πέραν του ότι δεν προβλέπονται στο σύστημα ρυθμίσεων του ν. 4387/2016, καταργήθηκαν, πάντως, και ρητώς με την ανωτέρω διάταξη της παρ. 5 του άρθρου 96 του νόμου αυτού. Η μη χορήγηση των ως άνω παροχών στα πλαίσια του εισαχθέντος με τον ν. 4387/2016 συνταξιοδοτικού συστήματος είναι συμβατή με το ότι ο νόμος αυτός θεσπίστηκε σε συνέχεια των δεσμεύσεων τις οποίες ανέλαβε η Ελληνική Δημοκρατία με τους νόμους 4334/2015 και 4336/2015 και, κατά την αιτιολογική έκθεση αυτού, ενσωματώνει όλες τις προβλέψεις του νόμου 4336/2015, εντάσσοντάς τις στο πλαίσιο ενός εντελώς νέου θεσμικού πλαισίου, που εξασφαλίζει κανόνες ισονομίας και κοινωνικής δικαιοσύνης, αφού, μεταξύ των δεσμεύσεων αυτών περιλαμβανόταν (βλ. πιο πάνω, σκέψη 17) και ο καθορισμός πολιτικών προκειμένου να αντισταθμιστεί πλήρως η δημοσιονομική επίπτωση των αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας για την συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση του 2012 και η λήψη μέτρων για την ενίσχυση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος.

Όσον αφορά, ειδικότερα, τις συντάξεις, επισημαινόταν ότι οι συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις του 2010 και του 2012, εάν εφαρμόζονταν πλήρως, θα βελτίωναν σημαντικά τη μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα του συνολικού συνταξιοδοτικού συστήματος. Προς τούτο, οι αρχές δεσμεύτηκαν να εφαρμόσουν πλήρως τις υφιστάμενες μεταρρυθμίσεις και επίσης να προβούν σε περαιτέρω μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συστήματος.

Όπως αναφέρεται δε στο έγγραφο απόψεων του ε-Ε.Φ.Κ.Α. προς το Δικαστήριο επί του υπό κρίση προδικαστικού ερωτήματος, το οποίο αφορά τις επικουρικές συντάξεις: «[...] στις αναλογιστικές προβολές που αφορούσαν την επικουρική ασφάλιση και είχαν δοθεί στη Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Εργασίας με αφορμή θέματα σχετικά με το ν. 4387/2016, έχουν ληφθεί υπόψη δώδεκα καταβολές συντάξεων ετησίως. Δεν έχει ληφθεί υπόψη καταβολή δώρου Χριστουγέννων, δώρου Πάσχα και επιδόματος αδείας.

Επίσης, στην οικονομική μελέτη (έγγραφο με αρ. πρωτ. 20263/121/04.05.2016 της ΓΔΟΥ) που εκπονήθηκε από τη Γενική Δ/ση Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου κατά την κατάθεση του σχεδίου του νόμου 4387/2016 και σε όλα τα σημειώματα που έχουν συνταχθεί και αποσταλεί στο ΣτΕ για θέματα του ν. 4387/2016 και περιλαμβάνουν αναλογιστικές προβολές της επικουρικής ασφάλισης και στοιχεία δαπάνης επικουρικών συντάξεων, έχουν ληφθεί υπόψη δώδεκα καταβολές συντάξεων ετησίως. Δεν έχει ληφθεί υπόψη καταβολή δώρου Χριστουγέννων, δώρου Πάσχα και επιδόματος αδείας. [...]».

Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, από την έλλειψη διάταξης στον ν. 4387/2016 αναφορικά με την καταβολή ή μη των καταργηθέντων με τον ν. 4093/2012 δώρων εορτών και επιδόματος αδείας δεν συνάγεται ερμηνευτικά ότι ο νομοθέτης του ν. 4387/2016 θέλησε τη διατήρηση των παροχών αυτών, αλλά το ακριβώς αντίθετο. Οι παροχές, άλλωστε, αυτές, ενόψει του τακτικού τους χαρακτήρα και του ότι υπολογίζονταν παγίως σε άμεση συνάρτηση με το ύψος της κύριας ή επικουρικής, κατά περίπτωση, σύνταξης και υπό την αυτονόητη προϋπόθεση της καταβολής της σύνταξης αυτής στον δικαιούχο, συνιστούσαν τμήμα της σύνταξης και δεν είχαν αυτοτελή σε σχέση με αυτήν χαρακτήρα (πρβ. Σ.τ.Ε. 1671/2011 7μ. σκ. 9, 526/2014 σκ. 8, 3520/2013 σκ. 7), ανεξαρτήτως αν προβλέπονταν από χωριστές διατάξεις και καταβάλλονταν σε συγκεκριμένες περιόδους του έτους. Εξ αυτού δε του λόγου, στο μέτρο που οι εν λόγω παροχές δεν καταργήθηκαν με την παρ. 1Α του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, δηλαδή για τους λαμβάνοντες το εξωιδρυματικό επίδομα των παρ. 1 και 2 του άρθρου 42 του ν. 1140/1981, προβλέφθηκε ο επιμερισμός τους σε δωδεκάμηνη βάση και η προσαύξηση με το επιμεριστικώς αναλογούν ποσό της εκάστοτε μηνιαίας σύνταξης.

Ενόψει δε του ότι οι εν λόγω παροχές δεν είχαν αυτοτελή σε σχέση με τη σύνταξη χαρακτήρα, δεν μπορεί, κατά το μέρος που χορηγούνταν επί των επικουρικών συντάξεων, να συναχθεί ότι δεν καταργήθηκαν με την παρ. 5 του άρθρου 96 του ν. 4387/2016 κατ' αναλογία όσων έχουν κριθεί (βλ. Σ.τ.Ε. 986/2019 σκ. 14) για την πρόσθετη συνταξιοδοτική παροχή των συνταξιούχων τελωνειακών υπαλλήλων που προβλέφθηκε στο άρθρο 17 του ν. 2676/1999 λόγω της καταβολής σε αυτούς

δικαιωμάτων εκτέλεσης τελωνειακών εργασιών (ΔΕΤΕ). Και τούτο γιατί η χορήγηση της πρόσθετης αυτής παροχής δεν προβλεπόταν για όλους αλλά για ορισμένους μόνον συνταξιούχους και τελούσε υπό διαφορετικές προϋποθέσεις σε σχέση με τις προϋποθέσεις χορήγησης της επικουρικής σύνταξης, ενώ για την απονομή της εκδιδόταν χωριστή διοικητική πράξη σε σχέση με τη διοικητική πράξη που εκδίδεται για την απονομή της επικουρικής σύνταξης.

Επιπλέον, όσον αφορά τον προβλεπόμενο από τις διατάξεις του ν. 4387/2016 επανυπολογισμό των ήδη καταβαλλόμενων κύριων και επικουρικών συντάξεων, ο νομοθέτης, κατά τα κριθέντα με τις 1890/2019 και 1891/2019 αποφάσεις της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, υιοθέτησε, θεμιτώς από συνταγματική άποψη, τις περικοπές που είχαν προβλεφθεί με τους νόμους 4051/2012 και 4093/2012, είναι δε αιτιολογημένη η επιλογή του, προκειμένου να καθορίσει τις καταβλητέες στους ήδη κατά τη δημοσίευση του ν. 4387/2016 συνταξιούχους συντάξεις, στο πλαίσιο του επανυπολογισμού τους, να ορίσει για μεν τις κύριες συντάξεις ότι το ύψος τους θα ανέρχεται στο ύψος στο οποίο οι εν λόγω συντάξεις είχαν διαμορφωθεί στις 31.12.2014, για δε τις επικουρικές συντάξεις ως βάση επανυπολογισμού τους το ύψος στο οποίο οι συντάξεις αυτές είχαν διαμορφωθεί στις 31.12.2014, με τις επελθούσες δηλαδή σε κάθε περίπτωση περικοπές των νόμων 4051/2012 και 4093/2012, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι περικοπές, με την περ. 3 της υποπαρ. ΙΑ.6 της παρ. ΙΑ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, των δώρων εορτών και του επιδόματος αδείας.

Κατ' ακολουθία, αβασίμως προβάλλεται με τις ασκηθείσες στα πλαίσια εκδίκασης του υπό κρίση προδικαστικού ερωτήματος υπέρ των εναγόντων παρεμβάσεις ότι η μη πρόβλεψη καταβολής των περικοπέντων με τις διατάξεις του ν. 4093/2012 δώρων εορτών και επιδόματος αδείας στα πλαίσια του προβλεπόμενου από τις διατάξεις του ν. 4387/2016 επανυπολογισμού των συντάξεων των παλαιών συνταξιούχων παραβιάζει τις συνταγματικές αρχές της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, της ισότητας στα δημόσια βάρη, της αναλογικότητας και της κοινωνικής αλληλεγγύης, το συνταγματικό δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση, καθώς επίσης και το δικαίωμα των συνταξιούχων αυτών στην περιουσία τους κατά το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., καθόσον μάλιστα από τις ανωτέρω διατάξεις δεν κατοχυρώνεται δικαίωμα σε σύνταξη ορισμένου ύψους, η εν προκειμένω δε σχετική επιλογή του νομοθέτη για μη καταβολή των παροχών αυτών δικαιολογείται από λόγους γενικού συμφέροντος, στους οποίους περιλαμβάνεται η εξασφάλιση της βιωσιμότητας του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος.

Άλλωστε, μόνη η μη πρόβλεψη ή η περικοπή των εν λόγω παροχών δεν παραβιάζει άνευ άλλου τον συνταγματικό πυρήνα του κοινωνικοασφαλιστικού δικαιώματος, τη χορήγηση δηλαδή στον συνταξιούχο παροχών τέτοιων που να του επιτρέπουν να διαβιώνει με αξιοπρέπεια, τούτο δε συνάγεται τόσο από την επί 25 σχεδόν έτη (υπό το καθεστώς του ν. 4577/1966) εξάρτηση της χορήγησης των δώρων εορτών από την οικονομική κατάσταση κάθε οργανισμού κοινωνικής ασφάλισης όσο και από το ότι με τις 2287/2015 και 2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Δικαστηρίου έχουν κριθεί συνταγματικές και σύμφωνες με το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. οι προηγηθείσες του ν. 4093/2012 διατάξεις της παρ. 10 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010 και του άρθρου 32 του ν. 3896/2010, που παρατίθενται στη σκέψη 14, με τις οποίες περικόπηκαν οι παροχές αυτές για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους όλων των φορέων κύριας ασφάλισης (πλην του Ο.Γ.Α.), αν ο δικαιούχος δεν υπερβαίνει το 60ό έτος της ηλικίας του (με τις αναφερόμενες στις διατάξεις αυτές εξαιρέσεις), ενώ για όσους υπερβαίνουν το ηλικιακό αυτό όριο προβλέφθηκε περικοπή τους αν οι καταβαλλόμενες συντάξεις, υπολογιζόμενες σε δωδεκάμηνη βάση, υπερβαίνουν κατά μήνα τα 2.500 ευρώ και περιορισμός τους σε 400 ευρώ όσον αφορά το δώρο των Χριστουγέννων και 200 ευρώ όσον αφορά το δώρο του Πάσχα και το επίδομα αδείας στις λοιπές περιπτώσεις.

21. Επειδή, περαιτέρω, με τις 1889 και 1890/2019 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας κρίθηκε ότι, εφόσον δεν προσκομίστηκε στο Δικαστήριο αναλογιστική μελέτη που να προκύπτει ότι είχε εκπονηθεί πριν από την ψήφιση του ν. 4387/2016 και που να τεκμηριώνει τη βιωσιμότητα του κλάδου επικουρικής ασφάλισης του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π., ενόψει του νέου τρόπου

υπολογισμού της επικουρικής σύνταξης για το μέλλον και του μηχανισμού εξισορρόπησης των ελλειμμάτων του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. που προβλέπονται στο άρθρο 96 παρ. 1 του ν. 4387/2016, όπως ισχύει, του επανυπολογισμού-αναπροσαρμογής των ήδη καταβαλλόμενων κατά τη δημοσίευση του εν λόγω νόμου συντάξεων που προβλέπεται στο άρθρο 96 παρ. 4 αυτού, όπως ισχύει, καθώς και της αύξησης των εισφορών για την επικουρική σύνταξη κατά την εξαετία 2016 έως 2022, που προβλέπεται στο άρθρο 97 του νόμου, είναι αντισυνταγματική αφενός η διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 96 του ν. 4387/2016 κατά το μέρος που αντικατέστησε τις παρ. 1, 2, 3 και 4 του άρθρου 42 του ν. 4052/2012 και αφετέρου η διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 96, που αφορά στον επανυπολογισμό των ήδη καταβαλλόμενων κατά τη δημοσίευση του ν. 4387/2016 επικουρικών συντάξεων.

Ως εκ τούτου, με τη μεν 1889/2019 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου ακυρώθηκε η 23123/785/7.6.2016 απόφαση του Υφυπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Β' 1604) που είχε εκδοθεί για τον καθορισμό των τεχνικών παραμέτρων σχετικά με τις παροχές του φορέα της επικουρικής ασφάλισης, με τη δε 1890/2019 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου ακυρώθηκε η προαναφερθείσα 25909/470/7.6.2016 απόφαση του Υφυπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, που αφορούσε τον επανυπολογισμό των καταβαλλόμενων επικουρικών συντάξεων.

Επίσης, με την ως άνω 1890/2019 απόφαση κρίθηκε ότι ήταν αντισυνταγματική η ρύθμιση τόσο του νόμου όσο και της περί επανυπολογισμού των επικουρικών συντάξεων ανωτέρω υπουργικής απόφασης, σύμφωνα με την οποία το ύψος της καταβαλλόμενης κύριας σύνταξης θα καθόριζε το ύψος της καταβαλλόμενης επικουρικής σύνταξης έτσι ώστε το άθροισμα κύριας και επικουρικής σύνταξης να μην υπολείπεται του ποσού των 1.300 ευρώ, ανεξαρτήτως των εισφορών που είχαν καταβληθεί για την επικουρική σύνταξη, με τη σκέψη ότι το ύψος της καταβαλλόμενης κύριας σύνταξης δεν είναι πρόσφορο κριτήριο για τον προσδιορισμό του ύψους της καταβαλλόμενης επικουρικής σύνταξης, δεδομένου ότι για καθεμία από τις ανωτέρω συντάξεις έχουν καταβληθεί υποχρεωτικώς από τους ασφαλισμένους αυτοτελείς ασφαλιστικές εισφορές (βλ. σχετικώς και Σ.τ.Ε. 545-546/2022 Ολομ.).

Εξάλλου, με τη 1891/2019 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου έγινε δεκτό ότι η διαπιστωθείσα με τις ανωτέρω 1889/2019 και 1890/2019 αποφάσεις έλλειψη τεκμηρίωσης της βιωσιμότητας του κλάδου επικουρικής ασφάλισης του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. θέτει εν αμφιβόλω τη δυνατότητα του εν λόγω φορέα να παρέχει επικουρικές παροχές, στο ύψος μάλιστα που επικαλείται η Διοίκηση, και κατ' επέκταση επηρεάζει το ύψος και επομένως την επάρκεια των παρεχόμενων σύμφωνα με τον ν. 4387/2016 συνολικών συνταξιοδοτικών παροχών [αθροίσματος δηλαδή, κύριας (εθνικής και ανταποδοτικής) και επικουρικής σύνταξης] τόσο στους μελλοντικούς όσο και στους παλαιούς συνταξιούχους· καθόσον οι προβλεπόμενες συνολικές συνταξιοδοτικές παροχές πρέπει να διασφαλίζουν υπέρ των συνταξιούχων ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης, κατά το δυνατόν εγγύτερο εκείνου το οποίο αυτοί είχαν κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου.

Ενόψει δε των ανωτέρω, εφόσον δεν τεκμηριώνεται το ύψος της συνολικής συνταξιοδοτικής παροχής την οποία χορηγεί το νέο ασφαλιστικό σύστημα του ν. 4387/2016, ακυρώθηκε η προαναφερθείσα 26083/887/7.6.2016 κοινή απόφαση του Υφυπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών με τίτλο «Αναπροσαρμογή κύριων συντάξεων - Προστασία καταβαλλόμενων συντάξεων», διότι, κατά παράβαση του Συντάγματος (άρθρα 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 και 4 και 106 παρ. 1), θεσπίστηκε ο επανυπολογισμός των καταβαλλόμενων συντάξεων χωρίς, υπό τα ανωτέρω δεδομένα, να υπάρχει επιστημονικά τεκμηριωμένη μελέτη που να αποδεικνύει την επάρκεια των χορηγούμενων από τον ν. 4387/2016 παροχών και την εξασφάλιση με αυτές αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερο προς εκείνο του εργασιακού βίου των συνταξιούχων.

Με την ίδια 1891/2019 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου η εν λόγω κοινή υπουργική απόφαση κρίθηκε ακυρωτέα και για τον λόγο ότι τα προβλεπόμενα από το άρθρο 8 του ν. 4387/2016 ποσοστά αναπλήρωσης βάσει των οποίων υπολογίζεται η ανταποδοτική σύνταξη, αυτά καθ' εαυτά, είναι ιδιαίτερος χαμηλά, η δε εφαρμογή τους, ως εκ του ύψους και της ανά τριετία κλιμάκωσής τους, τόσο

στον μέσο όρο των μηνιαίων αποδοχών του συνολικού ασφαλιστικού βίου προκειμένου για τους μελλοντικούς συνταξιούχους, όσο και στον συντάξιμο μισθό επί του οποίου κανονίστηκε η χορηγηθείσα σύνταξη προκειμένου για τους ήδη συνταξιούχους, οδηγεί στη χορήγηση ανταποδοτικής συνταξιοδοτικής παροχής, η οποία τελεί σε προφανή δυσαναλογία προς τις ανωτέρω αποδοχές, με επακόλουθο τα συγκεκριμένα ποσοστά αναπλήρωσης να παραβιάζουν την αρχή της ανταποδοτικότητας, η οποία αποτελεί έκφανση της αρχής της αναλογικότητας.

Τέλος, με την ίδια 1891/2019 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου η ως άνω κοινή υπουργική απόφαση κρίθηκε ακυρωτέα και ενόψει του ότι το σύστημα του ν. 4387/2016, ως προς την χορηγούμενη από αυτό συνολική συνταξιοδοτική παροχή (εθνική, ανταποδοτική και επικουρική), οδηγεί σε παραβίαση της αρχής της ισότητας, διότι η χορηγούμενη από το σύστημα του νόμου συνολική συνταξιοδοτική παροχή εξασφαλίζει σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό αναπλήρωσης (σχέση συνολικής συνταξιοδοτικής παροχής προς μέσο όρο αποδοχών του συνολικού ασφαλιστικού βίου ή συντάξιμο μισθό) σε πρόσωπα που υπάγονται στην ίδια κλίμακα από πλευράς χρόνου ασφάλισης και έχουν μικρότερες κατά μέσο όρο αποδοχές ή συντάξιμο μισθό σε σχέση με πρόσωπα που ανήκουν στην ίδια κλίμακα αλλά έχουν μεγαλύτερο μέσο όρο αποδοχών ή συντάξιμο μισθό. Σε όλες τις ως άνω αποφάσεις της Ολομέλειας του Δικαστηρίου (1889-1891/2019) ορίστηκε ως χρόνος έναρξης του κατά περίπτωση ακυρωτικού αποτελέσματος η ημέρα δημοσίευσης των αποφάσεων αυτών (4.10.2019).

22. Επειδή, ακολούθησε ο ν. 4670/2020 (Α' 43), ο οποίος εκδόθηκε κατόπιν της από Φεβρουαρίου 2020 αναλογιστικής μελέτης της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής με τίτλο «Αναλογιστική μελέτη συνταξιοδοτικού συστήματος κύριας και επικουρικής ασφάλισης», με το άρθρο 1 του οποίου προστέθηκε άρθρο 51Α στον ν. 4387/2016. Με την παρ. 1 του εν λόγω άρθρου 51Α ο Ε.Φ.Κ.Α. μετονομάστηκε από 1.3.2020 σε «Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης» (ε-Ε.Φ.Κ.Α.), ενώ με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου 51Α το Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. εντάχθηκε από 1.3.2020 στον ε-Ε.Φ.Κ.Α., ο οποίος κατέστη οιονεί καθολικός διάδοχος αυτού. Το δεύτερο μέρος του ν. 4670/2020 (άρθρα 10-18) αφορά τον ψηφιακό μετασχηματισμό του ε-Ε.Φ.Κ.Α. και το τρίτο μέρος (άρθρα 19-49) περιλαμβάνει ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις. Ειδικότερα, με το άρθρο 22 αντικαταστάθηκε το άρθρο 2 του ν. 4387/2016 και εισήχθησαν οι αναγκαίοι για το συνταξιοδοτικό σύστημα εννοιολογικοί προσδιορισμοί, μεταξύ δε αυτών ορίστηκε ως κύρια σύνταξη το ποσό που καταβάλλεται «μηνιαίως» στους συνταξιούχους ως αναπλήρωση του εισοδήματός τους μετά την αποχώρησή τους από την ενεργό απασχόληση και αποτελείται από το άθροισμα της εθνικής και της ανταποδοτικής σύνταξης.

Περαιτέρω, σε συμμόρφωση, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του εν λόγω ν. 4670/2020, προς τις προαναφερθείσες 1889-1891/2019 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας:

α) με το άρθρο 24 του νόμου αυτού τροποποιήθηκε το άρθρο 8 του ν. 4387/2016 και αναπροσαρμόστηκαν από την 1.10.2019 τα ποσοστά αναπλήρωσης για τον υπολογισμό του ανταποδοτικού μέρους των κύριων συντάξεων για κάθε επί μέρους περίοδο ασφάλισης, έτσι ώστε να ενισχυθεί η αρχή της αναλογικότητας στην ανταποδοτική σχέση μεταξύ εισφορών και παροχών και τελικά να επιτευχθεί η συνολική αύξηση του ποσού της ανταποδοτικής σύνταξης,

β) με το άρθρο 25 τροποποιήθηκε το άρθρο 14 του ν. 4387/2016 και ορίστηκε, μεταξύ άλλων, ότι από την 1.10.2019 οι συντάξεις που έχουν απονεμηθεί ή εκκρεμεί η απονομή τους μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016 υπολογίζονται εκ νέου σύμφωνα με τα νέα κατά τα ανωτέρω ποσοστά αναπλήρωσης,

γ) με το άρθρο 29 συμπληρώθηκε το άρθρο 33 του ν. 4387/2016 και προβλέφθηκε ότι από την 1.10.2019 οι συντάξεις πλην όσων χορηγούνται από τον Ο.Γ.Α., που έχουν απονεμηθεί ή εκκρεμεί η απονομή τους μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016, υπολογίζονται εκ νέου σύμφωνα με τα νέα κατά τα ανωτέρω ποσοστά αναπλήρωσης,

δ) με το άρθρο 44 αντικαταστάθηκε το άρθρο 96 του ν. 4387/2016 και, εκτός των άλλων, με την παρ. 1 του εν λόγω άρθρου 96 υιοθετήθηκε εκ νέου, κατά βάση, το σύστημα που είχε θεσπισθεί με τον ν. 4387/2016 για τους μελλοντικούς συνταξιούχους, το σύστημα, δηλαδή, νοητής κεφαλαιοποίησης

προκαθορισμένων εισφορών εν αντιθέσει με το προηγούμενο σύστημα προκαθορισμένων παροχών (βλ. Σ.τ.Ε. 545/2022), ενώ με την παρ. 4 του ίδιου άρθρου 96, που αφορά τους ήδη κατά τη δημοσίευση του ν. 4387/2016 συνταξιούχους (παλαιούς συνταξιούχους), καταργήθηκε η ρύθμιση η οποία προέβλεπε, στο πλαίσιο επανυπολογισμού των συντάξεων αυτών, τη μείωση της επικουρικής σύνταξης της κατηγορίας αυτής συνταξιούχων (παλαιών συνταξιούχων) αν το άθροισμα κύριας και επικουρικής σύνταξης υπερέβαινε το όριο των 1.300 ευρώ και ορίστηκε ότι οι ήδη καταβαλλόμενες επικουρικές συντάξεις έως 30 Σεπτεμβρίου 2019, που αφορούν αιτήσεις που είχαν υποβληθεί έως 31 Δεκεμβρίου 2014, συνεχίζουν να καταβάλλονται από 1η Οκτωβρίου 2019 στο ύψος του ποσού που είχαν διαμορφωθεί σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις στις 31.12.2014.

Με τη δε παρ. 5 του ίδιου άρθρου 96 ορίστηκε ότι: «Από 13.5.2016 ο Κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. χορηγεί αποκλειστικά την επικουρική σύνταξη, όπως ρυθμίζεται με τις διατάξεις του άρθρου αυτού και καταργείται κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη. Από την ίδια ως άνω ημερομηνία οι διατάξεις που προβλέπουν κατώτατα όρια επικουρικών συντάξεων ή χορήγηση άλλων παροχών ή επιδομάτων καταργούνται και η χορήγηση της επικουρικής σύνταξης γίνεται αποκλειστικά με τους όρους του παρόντος».

Κατά τη διατύπωση της αιτιολογικής έκθεσης του ν. 4670/2020, με τις τελευταίες αυτές διατάξεις, με τις οποίες αντικαταστάθηκε η παρ. 5 του άρθρου 96 του ν. 4387/2016, «αποσαφηνίζεται» ότι από 13.5.2016, ημερομηνία δημοσίευσης του ν. 4387/2016, η επικουρική σύνταξη υπολογίζεται αποκλειστικά σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 96 του ν. 4387/2016 και το άρθρο 42 του ν. 4052/2012 και καταργούνται οι διατάξεις που προβλέπουν κατώτατα όρια επικουρικών συντάξεων ή χορήγηση άλλων παροχών ή επιδομάτων.

23. Επειδή, τα γενόμενα κατά τα ανωτέρω δεκτά σχετικά με τη μη καταβολή δώρων εορτών και επιδόματος αδείας επί των συντάξεων μετά την ισχύ του ν. 4387/2016 δεν διαφοροποιούνται ενόψει της διαπιστωθείσας με τις 1889-1891/2019 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας αντισυνταγματικότητας των διατάξεων των άρθρων 8 και 96 του ν. 4387/2016 και της ακύρωσης με τις αποφάσεις αυτές των προσβληθεισών στις οικείες δίκες κανονιστικών πράξεων, αφού η εν λόγω κρίση για την αντισυνταγματικότητα των διατάξεων αυτών δεν σχετίζεται με την καταβολή ή μη των ως άνω παροχών. Τούτο δε ανεξαρτήτως του ότι στα πλαίσια της επιχειρηθείσας συμμόρφωσης του νομοθέτη προς τα κριθέντα με τις εν λόγω αποφάσεις της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, θεσπίστηκε ο ν. 4670/2020, με τον οποίο, μεταξύ άλλων, αντικαταστάθηκαν οι διατάξεις των άρθρων 8, 14, 33 και 96 του ν. 4387/2016. Οι εκπονηθείσες μάλιστα ενόψει της θέσπισης του εν λόγω ν. 4670/2020 από Φεβρουαρίου 2020 «Αναλογιστική μελέτη συνταξιοδοτικού συστήματος κύριας και επικουρικής ασφάλισης» της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής και «Μελέτη επάρκειας συντάξεων» του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο έγγραφο απόψεων του ε-Ε.Φ.Κ.Α. επί του υπό κρίση προδικαστικού ερωτήματος προς το Δικαστήριο, έχουν λάβει υπόψη τους και αυτές (όπως και οι αναλογιστικές προβολές της συνταξιοδοτικής δαπάνης του ν. 4387/2016) την καταβολή δώδεκα συντάξεων ετησίως, χωρίς δηλαδή την καταβολή δώρων εορτών και επιδόματος αδείας, ενώ η μελέτη επάρκειας συντάξεων καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το βιοτικό επίπεδο των συνταξιούχων και των μελών των νοικοκυριών τους είναι υψηλότερο του εθνικού μέσου όρου, παρά τη μη καταβολή δώρων εορτών και επιδόματος αδείας.

Περαιτέρω, το ακυρωτικό αποτέλεσμα των ως άνω 1889-1891/2019 αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας, εκτεινόμενο στον μετά την 4.10.2019 χρόνο, δεν ανατρέπει τα θεμελιακά ερείσματα του ασφαλιστικού συστήματος ούτε επάγεται ως συνέπεια να καθίστανται αγωγίμες αξιώσεις συνταξιούχων που ανάγονται στον μετά την ισχύ του ν. 4387/2016 χρόνο για παροχές οι οποίες, θεμιτώς από συνταγματική άποψη, δεν προβλέπονται στο πλαίσιο του νόμου αυτού. Αντίθετα, ο ορισμός ως χρόνου έναρξης του εν λόγω ακυρωτικού αποτελέσματος της ημερομηνίας αυτής, στοχεύοντας στη βιωσιμότητα των ασφαλιστικών οργανισμών και στη διατήρηση της οικονομικής δυνατότητάς τους να ανταποκρίνονται στη συνταγματική υποχρέωση της Πολιτείας να παρέχει στους ασφαλισμένους επαρκείς ασφαλιστικές παροχές, διασφαλίζει τα εν λόγω ερείσματα.

24. Επειδή, κατόπιν των ανωτέρω, αναφορικά με το υποβληθέν εν προκειμένω στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα απαντάται ότι οι συνταξιοδοτικές παροχές των δώρων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και του επιδόματος αδείας, που καταβάλλονταν από τα ταμεία επικουρικής ασφάλισης έως 31.12.2012 και οι οποίες καταργήθηκαν από 1.1.2013 με το άρθρο πρώτο παρ. ΙΑ υποπαρ. ΙΑ.6 περ. 3 του ν. 4093/2012, η δε κατάργησή τους κρίθηκε αντισυνταγματική με τη 2287/2015 απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεν προβλέπονται υπό το νέο ασφαλιστικό σύστημα του ν. 4387/2016 από 12.5.2016 και εφεξής ούτε καταβάλλονται κατά τον, κατά τις διατάξεις του νόμου αυτού, επανυπολογισμό των συντάξεων των παλαιών συνταξιούχων.

Περαιτέρω, το ακυρωτικό αποτέλεσμα των 1889-1891/2019 αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν επάγεται ως συνέπεια να καθίστανται αχώγιμες αξιώσεις κατά του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. (ήδη Ε.Φ.Κ.Α.) των παλαιών συνταξιούχων για την καταβολή αποζημίωσης ισόποσης με το επίδομα αδείας και τα δώρα εορτών για τον μετά την ισχύ του ν. 4387/2016 χρόνο, ανεξάρτητα αν οι αξιώσεις αυτές επιδιώκονται με αγωγές ασκηθείσες πριν ή μετά τις 4.10.2019.

25. Επειδή, ενόψει της κατά τα ανωτέρω επίλυσης του τεθέντος με το υπό εξέταση προδικαστικό ερώτημα ζητήματος, οι μεν υπέρ των εναγόντων παρεμβάσεις, στο μέτρο που ασκήθηκαν παραδεκτώς, πρέπει να απορριφθούν στην ουσία τους, η δε παρέμβαση του Ελληνικού Δημοσίου πρέπει να γίνει δεκτή. Τέλος, το Δικαστήριο κρίνει ότι η υπόθεση πρέπει να παραπεμφθεί στο Δικαστήριο που υπέβαλε το ερώτημα, για την περαιτέρω κατ' ουσίαν εκδίκασή της.

Δ ι ά τ α υ τ α

Επιλύει το ανωτέρω τεθέν με το προδικαστικό ερώτημα ζήτημα σύμφωνα με το σκεπτικό.

Δέχεται την παρέμβαση του Ελληνικού Δημοσίου και απορρίπτει τις λοιπές.

Παραπέμπει την υπόθεση στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 13 Σεπτεμβρίου 2022

Η Πρόεδρος του Α΄ Τμήματος

Η Γραμματέας του Α΄ Τμήματος

και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση της 31ης Ιουλίου 2023.

Η Πρόεδρος του Α΄ Τμήματος

Η Γραμματέας του Α΄ Τμήματος